Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 39 (1689) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК, 25 ВЕРАСНЯ 1988 г. ЦАНА 20 зл.

Мінск. Старое і новае. Фота Яўгена Казюлі.

ЗНАЁМСТВА З БЕЛАРУССЮ

РАЗВІТАННЕ

Чым больш набліжаўся канец нашай пабыўкі, якую і так трэба было скараціць на адзін дзень з увагі на праблему з білетамі на цягнік, я ўсё мацней пераконваўся ў тым, што Беларусь пачынаецца з Мінска. Так, як сэрца Польшчы б'ецца ў Варшаве. І хаця Брэст таксама горад немалады і сваімі пачаткамі сягае 1017 года ды памятае часы Яраслава Мудрага, ці Гродна, у якім ужо ў XI стагоддзі на Замкавай гары былі пабудаваны ўмацаванні, або Магілёў, дзе археалагічныя раскопы сведчаць аб тым, што славянская культура існавала там на многія стагоддзі да часоў Кіеўскай Русі, то аднак Мінск усё такі застаецца Мінскам — цэнтрам, які з'яўляецца маторам пульсу культурнага і гаспадарчага жыцця цэлай рэспублікі.

Сталіца Беларусі некалькі гадоў таму назад увайшла ў дзесятае стагоддзе свайго існавання. Гэта шмат. Праўда, цяжка супастаўляць яе са старажытнымі: Вавілонам, Афінамі ці Рымам, але параўнаўча гэта горад стары. Аднак стары горад яна нічуць не прыпамінае сваім выглядам. Хаця і пражыў Мінск 1100 дзён фашысцкай акупацыі, то не быў разбураны.

Шукаю стары горад. Блукаю вуліцамі і вулачкамі. Не засталося замнога. Праіснаваў ён хутчэй ва ўспамінах асобных яго жыхароў, а ў тым ліку і маіх знаёмых.

Як шкада, што не заўсёды можаш усё сказаць аб сваіх знаёмых і блізкіх, аб іх гасціннасці, шчырых і сардэчных размовах, якія неаднойчы цягнуліся ад змяркання да заранкі і клаліся аздараўляючым бальзамам на збалелую беларускую душу. Не верыш проста, ці сваёй добразычлівай удзячнасцю, перадаючы размову, не піхнеш чалавека ў бязвыхадную сцяжыну. Божа ж ты мой, Божа! Калі маеш прывыкаць да таго, каб гаварыць тое, чаго ты не чуў, дык лепш застацца нямым.

Хаджу па Мінску, развітваючыся з Беларуссю, і родзіцца ўяўленне, што ўсё старое спачатку мадэрнізавалі, а цяпер прабуюць архаізаваць, каб хаця крышачку вярнуць культуры былых пакаленняў. А, па шчырасці, адна толькі Няміга, закаваная ў жалезабетонныя трубы, можа сказаць праўду аб лёсе і гісторыі горада, а заадно і краіны. Жывая памяць закавана ў нямыя аковы. Тая Няміга, якая памятае паход князя Ігара Святаслававіча:

На Нямізе снапы сцелюцца
Галовамі,
А малоцяць жа стальнымі
Іх цапамі.

На таку жыццё кладзецца
Неспадзейна,
І душу ад цела веюць
Безнадзейна.

Берагі ў крыві Нямігі
Па калені;
Не дабро па іх пасеяў
Сейбіт жменяй.

Паводле даведніка „Путешествуйте по Белоруссии", выдадзенага „Полымем" у 1980 годзе, бюро падарожжаў і экскурсій прадбачана так званая экскурсія „Старинное кольцо Минска". Свой пачатак бярэ яна з цэнтра горада, ад старадаўняга замчышча, дзе засталіся толькі абаронныя насыпы і фундаменты царквы з XII стагоддзя. Чытаю: „Здесь же туристы познакомятся с основными архитектурными памятниками старого Минска — зданиями Екатерининской церкви, мужского и женского бернардинских монастырей. Недалеко от д. Дружбы можно осмотреть кладбище славянского племени дреговичей X—XI в.в."

Хаджу вуліцамі Мінска і неяк жаласна скуголіць сэрца ды заціскаецца душа ў кулак. Гляджу на прыгожыя муры былага касцёла Семеона і Елены. Уяўленнем пераношу сябе ў часы, калі білі тут званы і гралі арганы. Міжвольна ападаюць павекі, прыкрываючы зрэнкі ад сучаснага. Лягчэй уяўляць, не перашкаджае гоман бессэнсоўнай бегатні. Усё ж такі нельга адурманіць рэчаіснасць. Крык і смех выходзячых з былога касцёла, дзе сёння памяшчаецца рэспубліканскі Дом кіно, ніколькі не напамінаюць вячэрняй меладыйнасці званоў і працяглых акордаў арганаў. Прыпамінаецца тэкст Віктара Шніпа „Хто яны, „нефармалы"?", надрукаваны ў красавіцкім нумары „Беларусі", дзе аўтар, перадаючы словы Зянона Пазняка падчас

(Працяг на стар. 3)

АМЕРЫКА, ЯКАЯ ТЫ?

У БЕЛАРУСКАГА „КАПІТАЛІСТА“

Ужо шэсць гадоў таму назад я сутыкнуўся з Мікалаем З., аб якім нехта жартуючы сказаў мне, што „ён наш капіталіст“. Тады я бліжэй з Мікалаем З. не пазнаёміўся. Аднак мяне постаць гэта заінтрыгавала. Усё ж такі капіталістаў сярод беларусаў, мабыць, не было замнога ў мінулым, няма ў сучаснасці. І таму мне хацелася даведацца, што такі беларускі капіталіст сабой прадстаўляе. Аднак ніякіх захадаў у напрамку бліжэйшага знаёмства я не рабіў. Пабойваўся, каб такі заможны чалавек не падумаў, што цікавіць мяне не ён, а яго багацце. На гэты раз справа, аднак, выяснілася сама сабой. Мікола З. па сваёй волі, па сваёй ініцыятыве сказаў, што хоча мне паказаць сваё прадпрыемства. Аднаго дня прыехаў, узяў мяне і павёз. Трэба сказаць, што наваколле, у якім знаходзіцца яго прадпрыемства, не робіць добрага ўражання. Нізкія, пашарпаныя будынкі, на вуліцы вельмі многа смецця. Відаць, гарадскія службы не заглядаюць сюды зачаста. У адным з такіх шэрых будынкаў змяшчаецца прадпрыемства Міколы З. Уваход у яго проста з вуліцы. Увайшоўшы, адразу трапляеш на „фабрыку“, якая складаецца з двух памяшканняў. Прыблізная паверхня памяшканняў па 80—90 квадратных метраў. Апрача гэтых двух цэхаў ёсць невялічкая канторка, дзе стаіць даволі старасвецкая пішучая машынка. І гэта ўсё.

У памяшканнях стаіць штук дванаццаць станкоў невядомага мне прызначэння. Працуе ў пана Мікалая двух рабочых. Адзін і другі з Польшчы. Час ад часу бярэцца за фізічную працу і сам Мікола З. Прадметам гордасці пана Міколы з'яўляюцца тры японскія станкі, за якія заплаціў ён па 100-150 тысяч долараў.

— Станкі гэтыя, — гаворыць пан Мікола, — вельмі добрыя. Толькі трэба ўмець з імі абыходзіцца, а найважнейшае, каб ім не перашкаджаць. Няўмелае абыходжанне са станкамі можа давесці да катастрофы, да поўнага знішчэння прадукцыйнай прыгоднасці гэтых „хітрых“ машын.

Пан Мікола падышоў да аднаго са станкоў, адсунуў „шыбіну“, уваткнуў у нейкія „лапы“ кусок метала. Закрыў шыбіну і націснуў адпаведныя гузічкі. Станок ціха зашумеў, пачаў выліваць на ўстаўлены кусок металу струмень белай вадкасці і нейкія невідочныя нажы пачалі віраваць са страшэннай сілай. Праз момант выскачыла з машыны вытачаная прыгожая дэталь. Аказалася, што пан Мікола З. прадукуе, галоўным чынам, часткі для медыцынскай апаратуры, што пастаўляе іх многім еўрапейскім фірмам. Мне вельмі хацелася спытаць, колькі пан Мікола зарабляе. Аднак, я ўжо ведаў, што пра гэта ніхто нікога ў Амерыцы не пытае. Не спытаў і я. Не думаю, каб пан Мікола быў буйным капіталістам. Бо які ж гэта капіталіст, калі ў яго працуе толькі двух рабочых? А ўсё ж такі аб даходах пана Міколы ў нейкай ступені я даведаўся. У поўным моманце нашай размовы я яму сказаў:

— Калі ўжо пойдзеце на пенсію, дык пераязджайце ў Польшчу. У нас, маючы пенсію пяцьсот долараў у месяц, будзеце жыць па-каралеўску, бо гэта ж семсот тысяч злотых. Тады, калі я, напрыклад, зарабляю ў месяц 40000 злотых.

Пан Мікола ўсміхнуўся сваёй добрай усмешкай і сказаў:

— Ну, я буду атрымліваць пенсію прынамсі дзве тысячы долараў у месяц.

Трэба сказаць, што такую пенсію атрымліваюць, мабыць, нямногія з амерыканскіх беларусаў.

Многія з іх у размове са мною называлі сумы значна меншыя.

Пан Мікола чалавек выключнай сціпласці. Вельмі маламоўны, натуральны. У яго голасе і стылі няма ніякай штучнасці, самахвальства, якое гаварыла б: „Вось бачыце, які я маладзец, дарабіўся, а іншыя не дарабіліся!“ Здаецца мне, што такія думкі ніколі яму ў галаву не прыходзяць. Тэхніка і ўдача, на шчасце, не забілі ў Міколы зацікаўлення родным, беларускім. Пан Мікола заўсёды прыходзіць на паэтычныя вечары. Аб яго мыслёвых гарызонтах і альтруізме сведчыць і тое, што перадаў ён у фонд пабудовы Музея ў Гайнаўцы 150 долараў. І гэта не першы яго ўзнос.

Я даведаўся ад яго, што летам мінулага года наведаў ён Польшчу і нават шукаў мяне ў Варшаве. Я, на жаль, у гэты час быў па-за Варшавай і мы не сустрэліся. Шкадую, бо пан Мікола добры чалавек, хаця і „капіталіст“.

Алесь Барскі

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

АЛЯКСЕЙ КАРПЮК

Дырэктар Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай моваю навучання імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляшскім. Ён таксама член Прэзідыума Галоўнага праўлення БГКТ і член Ваяводскага камітэта ПАРП у Беластоку.

Навучанне і выхаванне моладзі — яго штодзённы хлеб, штодзённыя турботы, накіраваныя на бесперапыннае ўзніманне на вышэйшы ўзровень педагагічнай дзейнасці школы, якая спрые буджэнню і развіццю ў навучэнцаў ліцэя ўсебаковых здольнасцей. Вось гэты фактар прычыніўся да таго, што Бельскі беларускі ліцэй стаўся кузняй высокай адукацыі, самай высокай сярод ваяводскіх сярэдніх школ.

Нягледзячы на тое, што ў ліцэі навучаецца беларуская мова як прадмет (так як і іншыя мовы), а ўсе іншыя прадметы навучаюцца на польскай мове, мы яго называем беларускім ліцэем, бо ў ім дух беларускі, бо гэты ліцэй, як гэта сказаў сакратар ВК ПАРП Мікалай Козак 1 верасня на ўрачыстым адкрыцці навучальнага года, выконвае яшчэ другую місію, місію нацыянальнага выхавання, якая патрабуе смеласці. Развіваючы гэтую думку, смеласць патрабуецца ў першую чаргу ад дырэктара, каб ён мог асмельваць да нацыянальнай місіі ўвесь педагагічны калектыў, які павінен умець будзіць і ўмацоўваць любоў да роднага, да беларускай культуры, да ўсяе спадчыны, каб беларуская мова жыла ў ліцэі на поўную моц, каб чужым быў у ім нацыянальны нігілізм.

Бельскі беларускі ліцэй здабыў славу сваімі навучальнымі дасягненнямі, якія відавочныя ў вялікай колькасці прадметных алімпіяд. І гэтым ён упрыгожвае асвету Беластоцкага ваяводства. Неабходным з'яўляецца і тое, каб ён славіўся яшчэ большым беларускім нацыянальным выхаваннем. Адной з дзялянак гэтага выхавання з'яўляецца беларуская мастацкая самадзейнасць, якая ўпрыгожвае ўсе школьныя ўрачыстасці і іншыя мерапрыемствы. На высокім узроўні тут і школьнае самакіраванне і спартыўная дзейнасць, а таксама іншыя дзялянкі. Бельскі ліцэй з'яўляецца гонарам беларускай нацыянальнасці ў Польшчы, фактам ажыццяўлення нацыянальнай палітыкі нашай дзяржавы. Іншыя пазайздросціць могуць яго ўсебаковасці.

— Мы намагаемся, — сказаў дырэктар Аляксей Карпюк, — каб наш ліцэй быў адначасова цэнтрам культуры ў сваім асяроддзі. Імкнемся выжыць пасрэднасць ва ўсіх сферах яго дзейнасці, хочам няспынна і бесперапынна ўзвышацца. Я стаўлю на моладзь, бо яна ў нас разумная, працавітая, таленавітая. І ў ГП, — працягваў Аляксей Карпюк, — трэба каб было больш маладых людзей, не гаворачы ўжо аб аддзелах. Вельмі важнай справай з'яўляецца выбар на З'ездзе БГКТ новага складу Галоўнага праўлення і Прэзідыума ГП, каб былі ў ім людзі ахвярныя, высока адказныя за лёсы нашай арганізацыі, каб былі яны не толькі для гаварэння і парадаў, а да канкрэтнай, нялёгкай працы. І гэта адна з найважнейшых задач набліжаючагася XI З'езда БГКТ, — сказаў на заканчэнне Аляксей Карпюк. (мх)

ВЕРА РЫШЧУК

Дэлегат Бельскага аддзела БГКТ, многагадовая настаўніца беларускай мовы і літаратуры ў Беларускім ліцэі імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляшскім. На яе плячах, як гэта гаворыцца, ляжыць найбольш цяжар нацыянальнага выхавання, прывіванне любові і пашаны да роднай мовы, да беларускасці. Ад яе педагагічнага майстэрства, нацыянальнага духу і патрыятызму найбольш залежаць і адносіны да роднага ае навучэнцаў. Гэтую спецыфічную місію Вера Рышчук выконвае належна.

— Але, на жаль, — сцвярджае Вера Рышчук, — вельмі цяжка працаваць настаўнікам беларускай мовы і літаратуры ў нашых двух беларускіх ліцэях. Справа ў тым, што існуючая ад самага пачатку далёкая ад дасканаласці праграма навучання гэтых прадметаў мае ўжо больш як 20 гадоў. Яна ўстарэла, мала прыгодная ўжо, але іншай няма. І няма каму аб гэтым клапаціцца. А за мінулых 20 год нараз змяняліся праграмы навучання па іншых гуманітарных прадметах.

Падручнік па гісторыі літаратуры ў нас таксама ўстарэлы, ён выдадзены ў 1972 годзе. А за гэты час многа чаго змянілася многа дайшло новага ў асвятленні многіх літаратурных пытанняў, змяніліся і адносіны да мінулага перыяду і многіх пісьменнікаў. Настаўнік здадзены на сваю асабістую інвенцыю, на здабыванне патрэбнай літаратуры.

З'езд БГКТ, на думку Веры Рышчук, павінен закрануць таксама справы нашых двух ліцэяў у Бельску і Гайнаўцы, у якіх існуюць такія цяжкасці з навучаннем беларускай мовы і літаратуры.

І Вера Рышчук многа робіць у гэтай справе, намагаецца паспяваць з часам у галіне беларускай культуры.

Трэба адзначыць таксама яе вялікі ўклад у развіццё мастацкай самадзейнасці на роднай мове. На дэкламатарскія конкурсы, якія арганізоўвае Галоўнае праўленне БГКТ, яна падрыхтоўвае ўдзельнікаў разам з другой настаўніцай беларускай мовы і літаратуры ў ліцэі — Зінаідай Дэмянюк. Яна дапамагае падбіраць рэпертуар. (мх)

АДНАЕ РАЦЫІ НЕ БЫВАЕ

Вось даходзіць да рук чытача чарговы, на гэты раз падвойны восьмы і дзевяты нумар часопіса беларускіх студэнтаў у Польшчы „Сустрэчы". Графічна аформіў, як і папярэднія нумары, знакаміты Лёнік Тарасэвіч. Рэдакцыя трохі змянілася, але надалей кіруе ёю Валік Сельвясюк, адзін з лідэраў маладабеларускага руху.

„Сустрэчы" я дагэтуль успрымаў, хвалячы змест і намеры, ды злуючыся на культуру мовы часопіса. Цяпер жа гэткай раздвоенасці ў мяне няма. Добрая работа і акуратна выразны друк.

Вядома, не ўсё мне, як старому чалавеку, даспадобы ў „Сустрэчах". Але Бог яшчэ не пашкадаваў для мяне хоць стольні розуму, каб свае думкі і адчуванні не лічыць за адзінаслушныя. Схапіўся я за публікацыю „Тарашкевіч у Сейме". Брава, „Сустрэчы"! Нарэшце далі вы агульнадаступную магчымасць прачытаць Тарашкевічавае палітычнае слова, яго прамовы ў 1923, 1924, 1925, 1926 гады. Чамусьці не дадумаліся да гэтага ані ў „Ніве", ані ў „Беларускіх календарах" (можа і дадумаліся, ды не дамагліся дазволу тады...). Прыблізна па падобнай прычыне хочацца пахваліць гэтых маладых рэдактараў за публікаванне дакументацыі беларускага студэнцкага руху ў Польшчы (напрыклад, „Успамін" Янкі Максімюка). Гэта важнае! Усякая гісторыя, малая ці вялікая, існуе тады, калі існуе запіс яе, дакумент. Без гэтага застаецца толькі фальклорная чутка, якая гіне ў бяспамяцтве. У Галоўным праўленні БГКТ калісьці разумеў гэта адзін Уладзімір Юзвюк, але яго мала хто слухаў, і цяпер тыя гады і людзі расплываюцца ў агульшчыне веку.

На мой погляд, цалкам нябла га праявіў свой талент рэпарцёра Яўген Вапа, пішучы „Беларусь, Беларусь..." як рэляцыю падарожжа ў Гародню і далей. А Валянцін Сельвясюк трапна звяртае ўвагу на ролю публіцыстыкі праф. Ежы Тамашэўскага, прысвечаную беларускай меншасці (і не толькі беларускай, дарэчы). Падумалася мне, што аніхто з нашых маладых навукоўцаў не запаліўся напісаць работу пра беларускую праблематыку ў польскім друку, скажам, дваццатага стагоддзя. Гэта была б патрэбная нам кніжка! Асабліва, калі няма фундаментальнай гісторыі Беларусі.

Тарасэвіч выявіў яшчэ адну сваю таленавітасць, менавіта рэдкую здольнасць маляваць і пісаць „комікс". Удала карыстаючыся гістарычнымі публікацыямі Міколы Гайдука „Шляхам гадоў", ілюстраваў „Сустрэчы" ўласнай жартоўнай інтэрпрэтацыяй жаніцьбы Ягайлы з Ядвігаю.

Матэрыялаў ёсць больш, як песні Сяргея Сокалава, барда сучаснага беларускага адраджэння, ці разважанні „Мастацтва ёсць таямніца".

(СЯ)

З ДРУКУ

WSPÓŁPRACA KULTURALNA Z BIAŁORUSIĄ

W czerwcu br. podpisana została umowa o bezpośredniej współpracy kulturalnej między Polską i Ukraińską SRR. Obecnie podobny dokument przygotowywany jest przez Polskę i Białoruską SRR. Proponuje on nawiązanie bezpośrednich kontaktów między placówkami artystycznymi, związkami i stowarzyszeniami twórczymi, instytucjami kultury, zespołami itp. Współpraca ta obejmuje również działające od ponad 30 lat w Polsce Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Białymstoku oraz utworzone w Grodnie, wkrótce po zakończeniu I Wrzechzwiązkowego Festiwalu Piosenki Polskiej w Witebsku, przy Białoruskim Funduszu Kultury — Społeczne Stowarzyszenie polskiej mniejszości etnicznej na Białorusi.

„Trybuna Ludu"

Nr 208 z 7.09.1988 r.

У мінулым годзе на Беласточчыне гастраліраваў гродзенскі ансамбль песні і танца „Нёман". *Фота Сяргея Грынявіцкага.*

НОВЫЯ СВЯТЛІЦЫ

Зараз пяць святліц будуюць у грамадскім пачыне жыхары ў Нараўчанскай гміне: у **Баб'яй Гары, Гушчэвіне, Старым Ляўковс, Міхнаўцы** і **Заблотчыне.** Заканчэнне пабудовы вясковага асяродка культуры ў Гушчэвіне прадбачваецца ў канцы бягучага года.

У даволі шпаркім тэмпе „растуць" сцены прасторнага мураванага асабняка для вядзення культурнай дзейнасці ў Старым Ляўкове. Тут пад адным дахам будзе таксама раміза до браахвотнай супрацьпажарнай стражы (ОСП). (яц)

ДРЭННАЯ ДАРОГА

4 верасня бягучага года ехалі мы па дарозе-гравейцы з Войнаўкі ў Старыну (абедзве вёскі ў Дубіцкай гміне). Зараз ехаць па ёй небяспечна — шмат ухабін. Жвіроўку разбілі вялікія самаходы-грузавікі і яе неабходна рамантаваць. Ды й неадкладна! Найлепш было б накіраваць сюды спецыяльную машыну — раўнярку.

Пацяшальным фактам з'яўляецца тое, што на вуліцы ў Войнаўцы жыхары самі, не аглядаючыся на нікога, засыпалі ўсе ямкі-выбоіны ў старым бруку. (яц)

РАЗВІТАННЕ

(Працяг са стар. 1)

яго выступлення па першай рэспубліканскай нарадзе прадстаўнікоў самадзейных аматарскіх аб'яднанняў моладзі гісторыка-культурнага і краязнаўчага напрамкаў, сказаў: „Мы атэісты, але сярод нас вырас такі бязбожнік, у якога барацьба з рэлігіяй зводзілася да барацьбы з народнай памяццю."

З шостага паверха гасцініцы „Мінск" праспект Леніна напамінае шырокую раку, якая бяжыць паміж высокіх берагоў сучасных, упэўнена асаджаных на сваіх фундаментах, будынкаў. Робіцца ўражанне, быццам бы яны стаялі тут ад вякоў. А недзе ў цішы ліп, непадалёк ад шырокай магістралі, якая ўзяла напрамак на ўсход стаіць бадай што апошні домік у гэтай ваколіцы, які памятае мінулае стагоддзе. Гэта Дом-музей I з'езда Расійскай сацыял-дэмакратычнай рабочай партыі. Нешта захавалася і з даўняй архітэктуры, нешта засталося на сваім месцы.

Нікольні не адчуваецца, што Мінск налічвае адзін мільён шэсцьсот тысяч жыхароў. Параўноўваю яго з Варшавай, якая па колькасці насельніцтва больш-менш такая самая. Там бегатня, шум і грукат, быццам бы енчыць час, які змушаюць паспешыць сваю плынь. Тут дыхаецца спакайней і адносіцца ўражанне, што жыве ў сталіцы Беларусі, ну, скажам, усяго толькі некалькі соцень жыхароў. А гэты тлум у крамах, асабліва прамысловых — гэта прыезджыя палякі, якіх можна тут сустрэць на кожным кроку.

Спакойна гоніць свае воды рака Свіслач. Спаглядаю ў хвалі, лаўлю вухам іх плёскат і; здаецца, чую, як стогне закаваная, невядома за якія грахі, Няміга. Скуголіць душа, калі ходзіш вуліцамі сталіцы Беларусі і замест спеўнай меладычнасці беларускай мовы чуеш цвёрдае рускае гучанне. Адны толькі надпісы вуліц радуюць сэрца і неяк абнадзейваюць, усё роўна, што фенікс, адраджаючыся з попелу. — Гэта ластаўка нашай надзеі, — скажа мне мой прыяцель падчас начной размовы. Скажа і пры гэтым будзе моцна цешыцца. І я разумею яго радасць. Але робіцца неяк сумна, што трэба змагацца за тое, што павінна быць штодзённым, як малітва, як хлеб і вада. Абнадзейвае моладзь, якая робіцца штораз больш актыўная, якая пачынае ведаць, чаго яна хоча, якая дамагаецца. Думаю аб „Талацэ", полацкім „Маладзіку", „Золаку" і іншых так званых „нефармалах", якія пачалі паяўляцца тут як дзеці „перастройкі".

Калі да развітання застаецца ў цябе ўсяго толькі некалькі гадзін, прагна ловіш кожны элемент, памяшчаючы яго ў памяці, прыпамінаеш кожнае знаёмства, кожную сустрэчу. Яшчэ раз гартаю старонкі са сваёй пабыўкі, запісаныя ў душы: сустрэча ў Саюзе пісьменнікаў БССР, дзе прымалі нас Алесь Жук, Нічыпар Пашкевіч, Міхал Дубянецкі, Валеры Скварцоў, Аляксей Гардзіцкі і Алесь Емяльянаў; урачыстасць з нагоды свята Адраджэння Польшчы, адкрыццё выстаўкі польскай кнігі ў БССР, дзе Міхал Дубянецкі — дасканалы знаўца польскай культуры і літаратуры, яе перакладчык на беларускую мову, між іншым, „Вернай ракі" Стэфана Жаромскага, выступіў вельмі цікава на тэму суадносін гэтых блізкіх сабе літаратур. І не забыць мне ніколі той вечар, калі Іра Дубянецкая чытала пры агеньчыку свечкі прыгожыя вершы сваёй сястры Галіны. Да сёння гучаць у маёй душы і памяці радкі:

Дзень яснакрылы вві стуляець,
Травы малітваю водар ліюць.
Дзеці Ярылы спеў пачынаюць.
Шэрыя цені з багны ўстаюць.

(„Купалле")

Міхась Шаховіч

БЕЛАРУСІКІ

Mieleszko W.I. Istoczniki po socyalno-ekonomiczeskomu położeniju krestjan Biełorussii wo wtoroj połowinie XVII—XVIII ww. *Acta Baltico-Slavica* t. 12, 1979, s. 217—250, Sum.

Mielnikowskaja O.N., Plemiena Jużnoj Biełorussii w rannieim żeleznom wiekie, Moskwa 1967. Rec. Okulicz Łucja, *Rocznik Białostocki* t. 9, 1968/1969, s. 437—443.

Mieszkow N.M., Wkład w naucznotiechniczeskij i socyalnyj progriess wuzow Biełorussii, *Sowriemiennaja Wysszaja Szkoła* 1982, nr 2, s. 19—28.

Mikratapanimija Belarusi. Materyjały, red. M.V. Biryla, J.F. Mackevyč, Mińsk 1974. Rec. Strutyński Janusz, *Onomastica* R. 22, 1977, s. 285—288.

Miłosierdow W., Domaszewicz J., Z doświadczeń nad optymalnym planowaniem produkcji pasz (Białoruś), tł., *Międzynarodowe Czasopismo Rolnicze* 1973, nr 3, s. 19—24, tab.

Minkowski Aleksander, Mam zaszczyt wznieść toast... (Polska delegacja na Białorusi w czasie Dni Polskiej Literatury), *Literatura* 1976, nr 44, s. 7, il.

Mińsk, Moskwa, Leningrad, Refleksje o obejrzanych przedstawieniach. Oprac. Jerzy Niesiobędzki (i inni). *Teatr* 1984, nr 4, s. 26—29, il.

Misiewicz Franciszek, Niektóre przedsięwzięcia i systemy melioracyjne Białoruskiego Naukowo-Badawczego Instytutu Melioracji i Gospodarki Wodnej w Mińsku, *Wiadomości Melioracyjne* 1980, nr 6, s. 187—191, rys., wykr.

Misiewicz Franciszek, Niektóre konstrukcje i technologie Białoruskiego Naukowo-Badawczego Instytutu Melioracji i Gospodarki Wodnej w Mińsku, *Wiadomości Melioracyjne* 1980, nr 7, s. 219—223, il., rys., tab.

Morzy Józef, Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku, Poznań 1965. Rec. Mieleszko W.I., Tł., *Acta Baltico-Slavica* t. 6, 1969, s. 294—298.

Monach Włodzimierz, Folklor białoruski w twórczości Elizy Orzeszkowej, *Slavia Orientalis* 1971, nr 3, s. 299—312.

Monach Włodzimierz, Folklor białoruski w liryce Władysława Syrokomli, *Studia Polono-Slavica-Orientalia, Acta Litteraria*, 1975, nr 1, s. 155—173.

Monach Włodzimierz, Jeszcze raz w kwestii: Mickiewicz a folklor białoruski, *Studia Polono-Slavica-Orientalia, Acta Litteraria*, 1981, nr 7, s. 35—58.

Monach Włodzimierz, Kresowizny i wschodniosłowiańskie elementy leksykalne i frazeologiczne w języku utworów i pism Orzeszkowej, *Studia Polono-Slavica-Orientalia, Acta Litteraria* 1985, t. 9, s. 39—63.

Mochnacz Niniel, Ot prosvieszczenija k riewolucyonnomu diemokratizmu (Obszczestwienno - politiczeskaja i fiłosofskaja mysl Biełorussii konca 10-ch — naczała 50-ch godow XIX w.), Mińsk 1976. Rec. Łopuszanski Bolesław, *Studia Historyczne* 1979, z. 3, s. 515—516.

Moskwa Jacek, Związki Serdeczne (pisarzy białoruskich i polskich), *Kierunki* 1974, nr 44, s. 5—7, il.

Możejko Zinaida, Piesiennaja kultura biełorusskogo Polesija (Sieło Tonież), Mińsk 1971. Rec. Czekanowska Anna, *Muzyka* 1972, nr 3, s. 109—110.

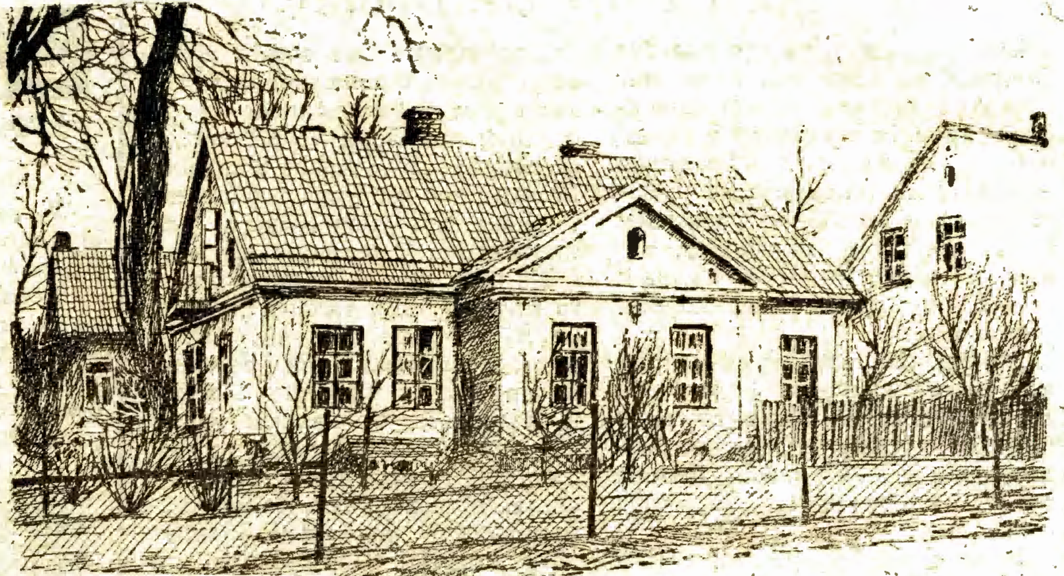
Mrozowska Kamilla, Uniwersytet Wileński i jego szkoły w latach 1795—1803. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Historyczne* 1979, z. 64, s. 63—100, tab., Rez. Sum.

Mucha-Muchnowski Georgij, Memuary, Puti-dorogi, Mińsk 1973. Rec. Bergman Aleksandra, *Przegląd Historyczny*, t. 68, 1977, z. 3, s. 619—623.

Myśliński Jerzy, Prasa w języku polskim na Białorusi Radzieckiej 1921—1941, *Roczniki Historii Czasopiśmiennictwa* t. 11, 1972, z. 1, s. 97—116.

P.C.

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Беласток, вул. Аградовая. Малюнак У. Петрука.

КАЛАБАРАНТЫ — ТОЛЬКІ БЕЛАРУСЫ?

Беластоцкі Kurier Podlaski ў сваім святочным нумары ад 21 жніўня змясціў публікацыю Лешка Славінскага Leki wędrują za mury. Аўтар паставіў сабе прыстойную мэту паказаць, як польскае падполле, згуртаванае ў Арміі Краёвай, арганізоўвала помач беластоцкаму гета. Цікавае і займальнае пісанне Славінскага, які паходзіць з Букштэля, што каля Беластока, на жаль, адбылося ў традыцыі польска-беларускага вэстэрна, якая павялася ў нас ад кніжачак Аляксандра Амільяновіча пра акупацыю (для польскага простанароддзя). Менавіта, роля шляхетных шэрыфаў адведзена АК-оўцам, а індзейцамі як быццам з'яўляюцца... беларусы. Маладым чытач, якому апошняя вайна — гэта ўжо сівая даўніна, прачытаўшы гэтую публікацыю, зразумее: свой акупацкі рэжым у Беластоцкім краі нямецкія фашысты ўмацоўвалі на супрацоўніцтве з беларускім элементам, на пагібель палякам! Прытым, як у класічным вэстэрне, шэрыф і яго ная каманда вельмі людскія, аж да наіўнасці, а індзейцы — паганыя, здрадныя, нелюдзі ў чалавечай скуры. Беларусы — гэта нямецкія паліцаі, даносчыкі, якія служаць акупантам (нават добра невядома, дзеля чаго, хутчэй за ўсё з навыку цалаваць боты пану).

Я дастаткова стары, каб памятаць нямецкую акупацыю. У нашым мястэчку існавала дапаможная паліцыя (хільфполіцай), у якой чамусьці не было беларусаў. Яны былі, але — так сказаць, у дзяжурнай магіле — за гарою Прафітка, куды ганялі расстрэльваць камуністаў. Мой бацька, хоць ніколі не лічыў сябе камуністам, таксама мала не наклаў галавою, бо ў тыя часы трактавалі беларусаў як камуністаў. Толькі пасля вайны я даведаўся, што былі і такія беларусы, якія данамагалі немцам душыць народ. У кожным народзе ёсць усялякія асобені, але Славінскі яўна прагне, каб гэтая праўда стасавалася толькі да нас. Калі гаворыць пра даносчыка беларускага паходжання, дык падкрэслівае гэта з асалодаю... Чытаючы разгром каманды паліцаяў, якім АК-оўскі камандзір давау загады цераз свайго памочніка ў ролі беларускага перакладчыка, — я са здзіўленнем сцвердзіў, што ўсе яны гаварылі на рускай мове! Дык, можа быць, гэта былі не беларусы? Славінскі ведае дыялект беларускай мовы, на якім яшчэ размаўлялі ў яго дзяцінства і маладосць у тым жа ягоным Букштэлі (цяпер: Чорная Беластоцкая, горад). Блытаецца яму... руская з беларускай?

Згадвае Славінскі і пра Лізу Чапнік, але так, што мала дасведчаны ў рэгіянальнай гісторыі чытач можа падумаць, што яна была ў АК. Нам вядома, што Ліза Чапнік кіравала савецкім Антыфашысцкім камітэтам на Беласточчыне, у чым не пярэчыць нават Аляксандр Амільяновіч у сваіх, далёкіх ад ісціны, кніжачках.

Публікацыя Лешка Славінскага тым болей абурае, што ён ходзіць па Беластоку ў арэоле інтэрнацыянальнага ідэолага яднання народаў. Якое ж гэта яднанне?!

Сакрат Яновіч

Будучы ў Чаромсе, варта прайсціся яе вуліцамі і пераканацца, што гэта вельмі прыгожая мясцовасць. Шмат тут новых дамоў-віллаў, многа дрэў. Будуецца вялікі, сучасны чыгуначны вакзал. Будуецца таксама царква — помнік тысячагоддзя хрышчэння Русі.

Чаромха гэта вядомы чыгуначны вузел з чыгуначнымі вытворчымі і рамонтнымі прадпрыемствамі. Чаромха — гмінны цэнтр з усімі ўстановамі. Жыхары гміны працуюць на чаромхаўскіх прадпрыемствах і ва ўстановах, а таксама на гаспадарках. Амаль усе яны — двухпрафесіяналы.

Як інфармуе начальнік гміны Міхась Врублеўскі, жыве тут 4 тыс. 300 чалавек у 12 салэцтвах. Тэрыторыя гміны займае каля 10 тыс. га і з гэтага ліку 4 тыс. га гэта замельныя ўгоддзі, 3800 га — лясы, 18 га — сады, а 10 га займаюць рыбныя сажалкі.

Тэхнічная база сельскай гаспадаркі складаецца з 148 трактароў, 1 камбайна, 29 снопавязалак, 40 бульбакапалак, са значнай колькасці сеялак і малацільных агрэгатаў. Людзям тут жывецца наогул добра, заможна. Было б ім яшчэ лепей, калі б у гміне былі лепшыя дарогі і вуліцы. Праўда, яны таксама патроху паляпшаюцца. Нядаўна наладжана паўтара кіламетра дарогі ў Зубачах. Хутка пачнецца рамонт дарогі Зубачы-Баброўка. У самой Чаромсе будова вуліц належыць да важнейшых спраў. Гэтае ж трэба сказаць і аб патрэбе водаправода. І ён будзе будавацца, а пачнуцца работы пры гэтай інвестыцыі яшчэ ў бягучым годзе.

Культурная дзейнасць у гміне разгортваецца паспяхова. Многа мерапрыемстваў арганізоўвае мясцовы Дом культуры чыгуначніка. Ён таксама каардынуе працу вясковых святліц. У Чаромсе-вёсцы і ў Вульцы-Цераховскай існуюць харавыя калектывы. Яны бяруць удзел у конкурсах на беларускую песню, якія арганізоўвае ГП БГКТ. Пры спомненым Доме культуры дзейнічае духавы аркестр.

У гміне, па меры сваіх магчымасцяў разгортваюць культурна-асветную працу БГКТ, ТППР і УСКТ. У чэрвені адбылася справаздачна-выбарная канферэнцыя гміннага праўлення ТППР, якая ізноў выбрала старшынёю Іосіфа Дубковіча. У БГКТ справаздачна-выбарная канферэнцыя падрыхтоўваецца.

22 жніўня г.г. Чаромху наведаў журналіст з Украіны Мікола Чабан, які прыехаў па запрашэнню Уладзіміра Сідарука з Кузавы. Ён працуе ва украінскай камсамольскай газеце „Прапор юности" ў Днепрапятроўску. З гэтай нагоды ў гміне адбылося вельмі сардэчнае спатканне мясцовых улад з госцем з СССР. Начальнік гміннай управы Міхась Врублеўскі расказаў аб эканамічна-грамадскім жыцці гміны, аб яе дасягненнях і планах. Выступленне начальніка дапоўнілі: старшыня гміннай рады нарадовай Міхал Маркевіч, старшыня гміннага праўлення ТППР Іосіф Дубковіч. Была гэта сапраўдная прэс-канферэнцыя са смачным чаем з ружы і яблычным пірагом, спецыяльна спечаным сакратаром бюро гміны (яна ж — сакратар мясцовага ЗСЛ) Галенай Крычко. Савецкі журналіст на сваё пытанні атрымоўваў змястоўныя і канкрэтныя адказы. У сваю чаргу прадстаўнікі гмінных улад цікавіліся жыццём у СССР у перыяд перабудовы і яўнасці, а на іх пытанні вельмі цікава адказваў Мікола Чабан.

Міхась Хмялеўскі

ГАВОРАЦЬ НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ

ІРЫНА ЛУКША (АЎРОРА) НАЙМАЛОДШАЯ

24 гады, жыве ў Семяноўцы з мамай і братам, мае двух сынкоў — Рафалу 5 год, Адрыяну 2,5 года. Закончыла Беларускі ліцэй у Гайнаўцы, у „Ніву" піша тры гады.

— Іра, як пачалося?

— Пра пісанне я думала яшчэ ў ліцэі, але неяк не ведала, пра што пісаць. Калі пасля ліцэя выйшла замуж, муж дрэнна да мяне адносіўся. Я баялася, што магу памерці і не пакіну пасля сябе ніякага следу, людзі нават не будуць ведаць, што такая была. І рашыла пачаць пісаць. Але куды? Падумала, што найлепш у „Ніву". Думала, думала, аб чым, і парашыла напісаць аб адным вясёлым здарэнні. Раскажаць?

— Раскажыце.

— Год 30 таму назад на хутары Семяноўка адбываліся памінкі. На вячэры была жанчына, якая нават найбольшы смутак патрапіла замяніць у вясёлаць. Перад вячэрай за памершага гаспадара ўсе сталі на калені маліцца. А прыбег суседскі сабака і, падняўшыся на пярэднія лапы, стаў на акне і глядзіць у хату. Жанчына тая глядзела, глядзела на сабаку, а потым рашыла яго адагнаць — схапіла салоны агурок і бух сабаку па лбе. Усе засмяяліся. Але той, што спяваў па нябожчыку, не бачыў гэтага. І пачаў павучаць ды лаяць: вось добры чалавек памёр, столькі ён жыў, працаваў, а вы замест быць сумнымі, смяецеся.

Думала я, думала ды так і не сабралася гэта апісаць, бо яшчэ і не было як выслаць, муж не выпускаў з хаты.

І памятаю, неяк пасля з'езда карэспандэнтаў гэта было. У суботу а 18-ай гадзіне я слухала справаздачу аб з'ездзе. Там папрасілі вас як апекуна карэспандэнтаў расказаць аб іх працы. І вы гаварылі, каб людзі пісалі. Казалі, што плаціце, але нямнога, аднак жа пісаць трэба. Праховіч запытаўся: калі хто напіша і вышле, ці надрукуеце? Вы сказалі: так, абавязкова. Тады я цвёрда рашыла, што буду пісаць, хоць бы невядома што. Першы артыкул а чацвёртай гадзіне раніцы напісала пад загалоўкам „Вялікдзень, Вялікдзень" і выслала з Гайнаўкі, куды муж выслаў мяне па пірагі на свята. І чакала надрукавання

або адказу нейкага. Доўга чакала, так мне здавалася. Аднойчы муж прынёс „Ніву". Я зноў хутчэй да рубрыкі „Наша пошта". А там адказ, больш-менш такі: вельмі добра напісана, толькі запозна, але ж будзе не адзін Вялікдзень. Я вельмі ўзрадавалася і ўзялася за далейшае пісанне. Артыкул сапраўды быў надрукаваны праз год пад Вялікдзень.

— Як вы падбіралі і падбіраеце тэмы?

— Над тэматыкай не думала. Я люблю назіраць штодзённае жыццё, людзей і пісаць аб гэтым. А жыццё нашае нялёгкае. Неяк нават М. Гайдук мне сказаў, што я замнога пішу аб дрэнным. І каб пісала аб найлепшых гаспадарах. Я пастаралася, паехала ў вёску Янова, але там не хацелі са мною гаварыць. Я трапіла там да адной старэйшай жанчыны. Аб гэтым візіце я пісала, але не надрукавалі. Тая жанчына хвалілася, што 30 год выпісвае і чытае „Ніву" і што ў вёсцы няма ёй з кім аб беларускасці пагаварыць. У яе гаспадарка сярэдняя. Яе сын гаспадарыць і адначасова працуе ў Гайнаўцы. У яе было яшчэ дзве дачкі, адна ўжо тады не жыла. Яна рана засталася ўдавой і сама памерла маладой, ёй галава ўсё балела, пакінула трое дзяцей. Другая дочка закончыла беларускую філалогію. А сын, ужо будучы ў сёмым класе, ездзіў у лес па дровы. Жанчына цэніць навуку і вельмі хацела, каб сын вучыўся. Ён пайшоў у чыгуначны тэхнікум і добра вучыўся, але сказаў: мама, ты адна, табе так цяжка, і кінуў тэхнікум. Паступіў у ліцэй у Гайнаўцы, але таксама кінуў, бо бачыў, што маці вельмі цяжка. Цяпер кажа, што шкадуе, хоць працу мае добрую і гаспадарку вядзе.

— Адкуль у вас такая цвёрдая свядомасць, што беларусы павінны моцна трымацца свайго роднага?

— Паглядзіце на палякаў, яны, дзе б ні былі, усюды трымаюцца свайго. Усюды заяўляюць, што яны палякі. А мы ж не горшыя ад іх. Гісторыя ў нас падобная, але яны змабілізаваліся, а мы? Не ўсе, але ёсць беларусы баязлівыя. Як толькі паедзе ў горад то ўсё па-польску. У нашай вёсцы я нават сустрэла такое, што дзве маладыя дзяўчыны паміж сабой гавораць па-польску, бо думаюць, што гэтак яны будуць лепшыя. А чым яны лепшыя? Нічым. Дзяцей сваіх я не вучу па-польску. Мама нават крычыць, што як пойдуць у школу, то будзе цяжка. Але я бачу, што яны і самі па-польску вучацца і нават пачынаюць паміж сабою так гаварыць. Вось так, адразу дзве мовы. Але важна, каб ведалі і цанілі сваю мову і да канца засталіся беларусамі.

— Вы думаеце, застануцца?

— Гэта такая сумная рэч. Не залежыць ад выхавання. Ёсць цвёрдыя беларусы сярод старэйшых людзей, але большасць — няўстойлівыя, за тым пацягнецца, хто мацнейшы. Я знаю сваё: я буду беларускай і сваёй мовы не выракуся.

— Вы вельмі малады чалавек, а такая цвёрдая і стойкая нацыянальна. Калі і дзе быў той момант вашага беларускага нараджэння?

— Я, колькі памятаю, ведала, што я не полька, а, як то ў нас гавораць, руская. Потым, у пачатковай школе гэта было, у класе на ўроку. Быў верш, не памятаю аўтара. Ён канчаўся такім зместам: „Мовы сваёй не выракайся ніколі". У вершы быў пералік месяцаў года. І гаварылася, што цікавага ў кожным месяцы. Запомніла месяц травень, інакш — май, што ад зялёнай травы. Настаўніца Марыя Стоцкая сказала тады, што многія выракліся свайго. Яна тлумачыла нам гэтую справу гэтак: ніхто не вымагае, каб ты зайшоў у Варшаве ў краму і сказаў: „Прадайце нагавіцы". Але паміж сабою нам трэба гаварыць па-беларуску, бо кожная нацыя, дзе б яна ні жыла, паміж сабою гаворыць па-свойму, а мы падшываемся пад палякаў.

— Ці вы лічылі, колькі артыкулаў апублікавалі?

— Не лічу. Мне нават Андрэй Гаўрылюк гаварыў, што трэба ўзяць сшытак і запісваць, што выслала і што надрукавалі. Але я такой рэгістрацыі не вяду. Былі нумары, што і па тры мае матэрыялы друкаваліся.

— З тых некалькіх дзесяткаў карэспандэнтаў, што калісьці пісалі ў „Ніву", засталіся верныя ёй адзінкі. Вы не думаеце дэзерціраваць?

— Не! Я буду пісаць! Як час дазволіць, то і часцей. Пісаць ёсць аб чым. Трэба паказаць адмоўныя бакі жыцця, самотнасць людзей, сямейныя справы. Каб людзі, чытаючы, вучыліся шанаваць другога чалавека, каб у іх сэрцах радзілася ахвота апекавацца і памагаць другому.

Інтэрв'ю ўзяла Вера Валкавыцкая

Жыла-была легенда

РАССЕЯЦЦА, ЯК СЕЯ Ў ВІГРАХ

Вігры — гэта найбольшае возера ў паўночна-ўсходняй Польшчы, якое знаходзілася ў колішніх межах Беластоцкага ваяводства. Распаложана яно прыблізна ў 12 кіламетрах у напрамку паўднёвага ўсходу ад Сувалкаў і займае паверхню 21 квадратных кіламетраў, што ставіць яго дзесятым па велічыні ў краіне. Даўжынёю яно сягае 20 кіламетраў, шырынёй — не больш за 3, а нават звужаецца да паўкіламетра. Найбольшая глыбіня яго — 60 метраў.

На паўвостраве, які мысам уваходзіць у возера, знаходзіцца невялікая вёска Вігры, якая і дала назву вадазборышчу. Гэта даўнейшыя каралеўскія землі. Ужо ў XVI ст. стаяў тут драўляны паляўнічы палацык. Лясы, што тут парасталі, уваходзілі ў склад Пшчаламскай пушчы. І вось 6 студзеня 1667 года кароль Ян Казімір аддае частку навакольных лясоў, званых тады пушчай Угол, камедулам, каб стварыць ім магчымасць пабудаваць над возерам Вігры свой кляштар. Асела там 12 манахаў, якія вельмі хутка пабудавалі сваю пустэльню і драўляны касцёл. Калі гэтыя неўзабаве згарэлі, пабудавалі яны муравання і абгарадзілі бетонным мурам. Камедулы не абмяжоўваліся да жыцця пустэльнікаў. Вялі яны інтэнсіўную гаспадарчую дзейнасць; заснавалі дзве вёскі — Магдаленава і Бурдынішкі, адкрылі бровар, спіртную фабрыку, млын, тартак, пасадзілі сады. Кароль, бачачы карысную дзейнасць манахаў, надаваў ім новыя вёскі, так што ў канцы маёнтак камедулаў разросся і стаў свайго роду княствам. Гэта яны заснавалі на надзеленых ім землях сённяшні горад Сувалкі.

Пасля трэцяга падзелу Польшчы іх землі апынуліся ва ўладанні прусаў, якія ліквідавалі кляштар, перасяляючы манахаў на Беляны пад Варшаву, а на яго месцы залажылі ў 1800 годзе Вігерскае біскупства, як частку даўнейшай віленскай і луцкай епархій.

І вось тады, як гаворыць мясцовая легенда, калі прагналі камедулаў, кляштар пераўтварыўся ў звычайны касцёл, простую парафію. Ксяндзоўскія свяшчэнні адбываліся ў той час толькі ў Рыме і даваў іх папа ў прысутнасці бацькоў будучага святара. Адзін малады ксёндз, настаяцель вігерскай парафіі, маючы час да пачатку нядзельнага багаслужэння, сядзеў у сваёй плебаніі і ўспамінаў прыемныя хвіліны свайго высвячэння. Між іншым, успомніўся яму абед і тая смачная рыба, якую падалі на стол. Лавілі яе ў Міжземным моры, а называлася сея. Замарылася маладому ксяндзу яшчэ раз паспрабаваць, і ён так пачуў яе смак, што проста не мог вытрымаць. Здаецца, усё б аддаў, каб яшчэ хаця раз паласавацца. Аж бачыць, стаіць перад ім нейкі пан у капелюшы, усміхаецца прыветліва і пытаецца:

— Аб чым так ксёндз задумаўся?

Ксёндз расказаў незнаёмаму пра абед у папы, выказваючы пры гэтым сваё жаданне.

— Няма тут ніякай бяды, — гаворыць незнаёмы і падсоўвае кавалак валовай шкуры ды подпіс просіць паставіць. — А рыба будзе тут як тут.

Сам чмыхнуў у акно, толькі ветрам павеяла пасля яго. Паляцеў да Міжземнага мора. А ксёндз адумаўся ў поўным моманце, што не з кім іншым, як з самім чортам у дагавор увайшоў. Што рабіць? — хадзіла яму па галаве і ўспомніў тады, што ўмовай было прынесці рыбу перад пачаткам богаслужэння. Прыйшла яму ў галаву думка, каб пачаць службу перад часам, і загадаў біць у званы ды іграць на арганах. Ляціць чорт назад, далятае да Брызгля над возерам Вігры і чуе, як іграюць арганы. Зразумеў, што ксёндз яго перахітрыў і як не шпурне са злосці прынесеную сею. Тая і паляцела проста ў возера. А чорт ухапіўся за купал касцёла і хацеў яго перавярнуць, але не хапіла сілы і толькі дах папсаваў што доўга было відаць. Сея (ці інакш coregonus lavaretus, рыба з сямейства ласасёвых) размножылася і жыве сабе цяпер у возеры Вігры. І гавораць з таго часу, аб тым, што паявілася недзе невядома адкуль — рассеялася як сея.

Міхась Шаховіч

ПРАБЛЕМА!

Нядаўна наведаў я новаадрамантаваны рэстаран „Асторыя“, што ў Беластоку.

Увайшоў, каб палюбавацца сучасным выглядам гістарычнага, шляхецкага закутка. Першага сустрэў швейцара, якому з пашанай пакланіўся, абышоў усе залы, паглядзеў столікі з бялюсенькімі абрусамі, абвёў вачамі сцены і столі. Вельмі спадабаўся мне гэты рэстаран, дзе нават да дваццатай гадзіны курыць нельга. Але найбольш прыгожыя — афіцыянткі, якія дбаюць пра госця і толькі ўвіхаюцца паміж столікаў з усмешкай на твары.

Атмасфера цудоўная. Не ведаю толькі, як гэта выглядае познім вечарам. Ужо хацеў выходзіць, калі пачуў гучнае: „Вася“! Аглядаюся і бачу руку панад галовамі гасцей — сігнал, куды маю ісці.

— Здароў, Васька!

— Здароў, цёзка!

— Чаму ты, Васька, так хутка ўцякаеш з рэстарана?

— Бо я толькі зайшоў пабачыць, як тут пасля рамонту, даўно не быў...

— А я, брат ты мой, — кажа з сумам Васіль, — зайшоў сюды, паглядзеў, сеў і прыкіпеў. Маю вялікую праблему.

— А што такое, — спужаўся я.

— Скажы мне па праўдзе, а ведаю, што ты свой чалавек, хлусіць не будзеш, ці гэта праўда, што калі чалавек паміраe, то яго душа праз сорак дзён мусіць абабегчы ўсе сцежкі-дарожкі, па якіх ён хадзіў усё жыццё?

— Праўда, цёзка, праўда. Я не ад аднаго пра тое чуў.

— Так, — перабіў Васіль, — але ці праўда, што калі душа, напрыклад мая, не паспее абабегчы ўсіх сцежак за сорак дзён, то трапляе ў пекла?

— І гэта праўда, браток, — адказаў я, здагадаўшыся, куды сябра „гне“.

— У такім выпадку, — глянуў на мяне Васіль з сумнай усмешкай, — я не маю куды і чаго спяшацца, бо так, ці так — пекла. Дзе ж ты, Васютка, бачыў (сябра мяне аббязброіў мілымі словамі), каб чалавечая душа абабегла столькі дарог, колькі я праехаў цягнікамі, самалётамі, коньмі, веласіпедам і пешшу, але бягом, або зігзагам?

— Чаму якраз зігзагам? — пытаю.

— А як чалавек ходзіць, калі нап'ецца? Што, ніколі п'яным не быў, не ведаеш?

— Быў...

— Ну, вось, а грэкам прыкідваешся. Добра толькі той душы, чыёй цела жыло спакойна і замнога не брыкала. Яна, тая душа такога леляка, лёгка абскочыць дарогі свайго гаспадара і не змучыцца надта. А мая, каб і хацела, то не паспее. Я і сам не памятаю, дзе хадзіў у жыцці і што піў, а што можа зрабіць

(Працяг на стар. 8)

ЧАМУ ТАК ДЗЕЕЦЦА?

У Мокрым, што ў Бельскай гміне, СКР навазіў вапны для ўгнойвання глебы. Мясцовыя гаспадары не хочуць вапнаваць сваіх палёў чорнай вапнай, лічаць, што яна кепскай якасці. Кіраўнікі СКРа прыдумалі і на гэта спосаб. Калі хто з сялян хоча жаць збожжа снопавязалкай або скарыстаць з іншых паслуг, тады прымушаюць іх браць чорную вапну. Ці ж можна так?

*

Відава ў будучым стане кварталам Бельска, так як гэта здарылася са Студзіводамі. Ужо цяпер да Відава можна даехаць гарадскім аўтобусам. Але што гэта яшчэ вёска, відаць па буйным зеллі, што расце ў прыдарожных равах. Такога не ўбачыш пры дарозе ў Студзіводы, там равы чысценька абкошаны гарадскімі службамі. Чаму не абкасіць яшчэ 200 м. прыдарожных равоў у напрамку Відава?

А. Гаўрылюк

КАСТРУЛЯ НА СУКУ

Зараз грыбны сезон. У лесе можна сустрэць многа грыбнікоў. Выбраўся і я ў сасоннік у ваколіцы **Ляўкова, Навін і Лазовага** (Нараўчанская гміна). Збіраў я грыбы і амаль на кожным кроку трапляў то на прывезеную сюды ў кусты кучу разбітых бутэлек, керамікі і ўсялякіх вырабаў з пластмасы, то на перапаленыя гаршкі і каструлі ды дзіравыя вёдры, паіржавелыя банкі ад кансерваў. З кожным годам спомнены лес усё больш запаўняецца ўсялякай непатрэбшчынай.

Як не сумаваць, калі так далей будзе, дык не хопіць месца для грыбоў. Лес стане вялікім сметнікам, могільнікам непрыдатнай хатняй пасуды і іншага абсталявання.

(яц)

ЗЯЛЁНЫЯ ЛЁГКІЯ ПОЛЬШЧЫ

Чалавек не толькі выпрадукаваў знішчальную зброю, якая пагражае яго існаванню, але, развіваючыся, ствараe новыя ўмовы, якія могуць прынесці яму пагібель, калі не будуць паддавацца кантролю. Імкненне да пакарэння прыроды можа давесці да парушэння экалагічнай раўнавагі і абярнуцца супраць чалавека.

Ужо ў многіх раёнах свету, а нават у многіх мясцовасцях нашай краіны navaкольнае асяроддзе страціла натуральную здольнасць да самаачышчэння. Такіх мясцовасцей налічваецца ўжо ў Польшчы 27 і яны займаюць ужо 11% паверхні краіны. Кожны дзесяты гектар лесу трывала пашкоджаны. І яго дэградацыя павялічваецца. Прамысловасць і транспарт забруджваюць паветра і ваду, атручваюць глебу. Няправільныя, празмерныя дозы мінеральных угнаенняў спрыяюць таксама нездаровым пладам.

Найбольш забруджаны атмасфера, вада і глеба ў паўднёвай і цэнтральнай Польшчы. Там знішчана многа лесу, рэкі пазбаўлены жыцця, яны амаль мёртвыя. Там найбольш захворванняў на так званыя цывілізацыйныя хваробы.

Найбольш чыстым абшарам з'яўляецца паўночна-ўсходняя частка Польшчы, якая ахопліваe пяць ваяводстваў — Беластоцкае, Ломжынскае, Астралэнцкае, Ольштынскае і Сувальскае, гэта значыць амаль 46 тыс. квадратных кіламетраў, 14,7% паверхні краіны.

Тэрыторыя гэтая характарызуецца разнароднасцю краявіду, багатым раслінным і жывёльным светам, кампактнымі лясньімі масівамі — пушчамі Белавежскай, Аўгустоўскай, Кнышынскай, Піскай, Нідзіцкай, Белай, Барэцкай, Ромніцкай і астаткамі даўняй Курпёўскай пушчы, якія складаюць у суме 16,2% паверхні лясоў Польшчы.

На гэтай тэрыторыі шмат азёр (Снярдвы, Мамры, Вігры, Нідскае) і рэк (Нарва, Бобра, Элк, Крутыня) і, што найважнейшае, нязначны толькі ўплыў прамысловай інфраструктуры на прыроднае асяроддзе. Даліны рэк: Нарвы, Буга, Бобры і Супраслі з'яўляюцца асабліва каштоўнымі з увагі на добра захаваныя нізінныя рэкі і балоты. У гэтых адносінах вылучаецца рака Бобра.

Гэтыя, у наш час ужо амаль нязвыклыя прыродныя рысы паўночна-ўсходняга рэгіёна даюць дзеячам аховы прыроды пункт апоры для пошукаў дарог і метадаў комплекснай аховы гэтых абшараў для дабра ўсяе краіны.

У 1983 годзе на Беласточчыне нарадзілася ідэя так званых „зялёных лёгкіх Польшчы“. Як велічэзная Амазонская пушча выконвае функцыю „зялёных лёгкіх“ для ўсяго зямнога шара, таксама тэрыторыя, ахопліваючая спомненыя ва ўступе пяць ваяводстваў, магла б быць „дыханнем“ нашай краіны.

Генеральны план канцэпцыі „зялёных лёгкіх Польшчы“, апрацаваны і падпісаны нядаўна ў Белавежы прадстаўнікамі гэтых ваяводстваў, зводзіцца не толькі да таго, каб паўстрымаць далейшую дэградацыю навакольнага асяроддзя, але і каб змінімалізаваць яе шляхам будовы ачышчальняў сцёкаў у га-

СТАРОНКА БЕЛАРУСКАГА АДРАДЖЭННЯ

У адзін сонечны майскі дзень 1912 г. сярод рабочых-беларусаў ніжнеднепроўскіх вагонных майстэрняў у Екацярынаслаўлі (цяпер Днепрапятроўск) панавала ажыўленне.

— Чуў? Сёння землякі зноў тэатр будуць паказваць.

— Поўна што чуў. Трэба будзе абавязкова пайсці.

І яны з нецярплівасцю чакалі канца змены. Закончыўшы працу, вагоншчыкі спешна пайшлі ў сваю цеснаватую сталовую, дзе ў той вечар аматары беларускага драматычнага гуртка давалі дзве пастаноўкі — „Модны шляхцюк“ К. Каганца і вадэвіль „Міхалка“ братоў Далецкіх. Асабліва цёпла прымала публіка „Міхалку“. Вясёлая гісторыя аб тым, як шляхціц Юзэф Карыта шукаў для сваёй старой і капрызнай дачкі Адэлі жаніха, выклікала здаровы смех і гарачыя апладысменты. Абодва спектаклі на роднай мове прыпомнілі рабочым аб далёкай ды дарагой сэрцу Беларусі, пазволілі хоць на кароткі час адарвацца ад штодзённай цяжкай працы.

Сярод звыш 1600 чалавек, працуючых у Екацярынаслаўлі ў дарэвалюцыйныя гады, было нямала выхадцаў з Беларусі. Як не цяжкія былі ўмовы, але як сярод беларусаў, так і сярод рабочых іншых нацыянальнасцей вялася важкая на тыя часы культурна-асветная работа. На пачатку стагоддзя стараннем служачых пры майстэрнях была адкрыта невялікая бібліятэка. Месца яна знайшла ў рабочай сталовай, дзе заняла адну трэць паверхні. У той жа сталовай была і сцэна, на якой даваліся тэатральныя пастаноўкі. Спачатку ў бібліятэцы былі бясплатныя дадаткі да такіх вядомых часопісаў як „Нива“, „Родина“, „Вокруг света“, „Север“, „Природа и люди“. Рабочыя мелі права карыстацца бібліятэкай, плацілі па 15 капеек у месяц за адну кніжку і па 30 кап. за дзве кніжкі. Умовы такія не спрыялі развіццю чытальніцтва, грошай у рабочых не хапала. На агульным сходзе 18 снежня 1907 года (па старому стылю), умовы прыймання чытачоў у бібліятэцы былі значна здэмакратызаваны: была пастанова — прымаць у члены бібліятэкі ўсіх рабочых, якія захочуць уплаціць членскі узнос 50 кап. на год. Тады ж былі выбраны новы савет бібліятэкі і новы бібліятэкар. Ужо праз чатыры гады кніжак у бібліятэцы аказалася ў пяць разоў больш і налічвалася іх 3 тысячы тамоў.

Пасля пераводу бібліятэкі ў рукі рабочых, пачаліся праводзіцца лекцыі і чытанні, гурток аматараў рыхтаваў спектаклі і канцэрты ў карысць бібліятэкі. У 1911 годзе тут было адзначана 50-годдзе адмены крэпаснога права. Была адзначана таксама гадавіна смерці вялікага рускага пісьменніка Льва Талстога. На згодзе агульнага сходу было вырашана купіць для бібліятэкі партрэт пісьменніка і два экзэмпляры поўнага збору яго твораў — для бясплатнага карыстання.

У гэтыя гады прабуджаецца сацыяльная і нацыянальная свядомасць рабочых. На Украіне актывізуе сваю культурна-асветную дзейнасць Украінскае таварыства „Просвіта“. Беларусаў у той больш-менш час натхняла беларуская газета „Наша Ніва“, выдавецтва „Загляне сонца і ў наша аконца“. (Сярод выданняў, якія для сваёй бібліятэкі выпісала „Просвіта“ на 1914 год былі беларускія „Наша Ніва“ і „Маладая Беларусь“). У 1909 годзе бібліятэка ніжнеднепроўскіх вагонных майстэрняў набыла творы некаторых укра-

радах і збудаванняў эмісіі газаў і пылу пры паасобных прадпрыемствах.

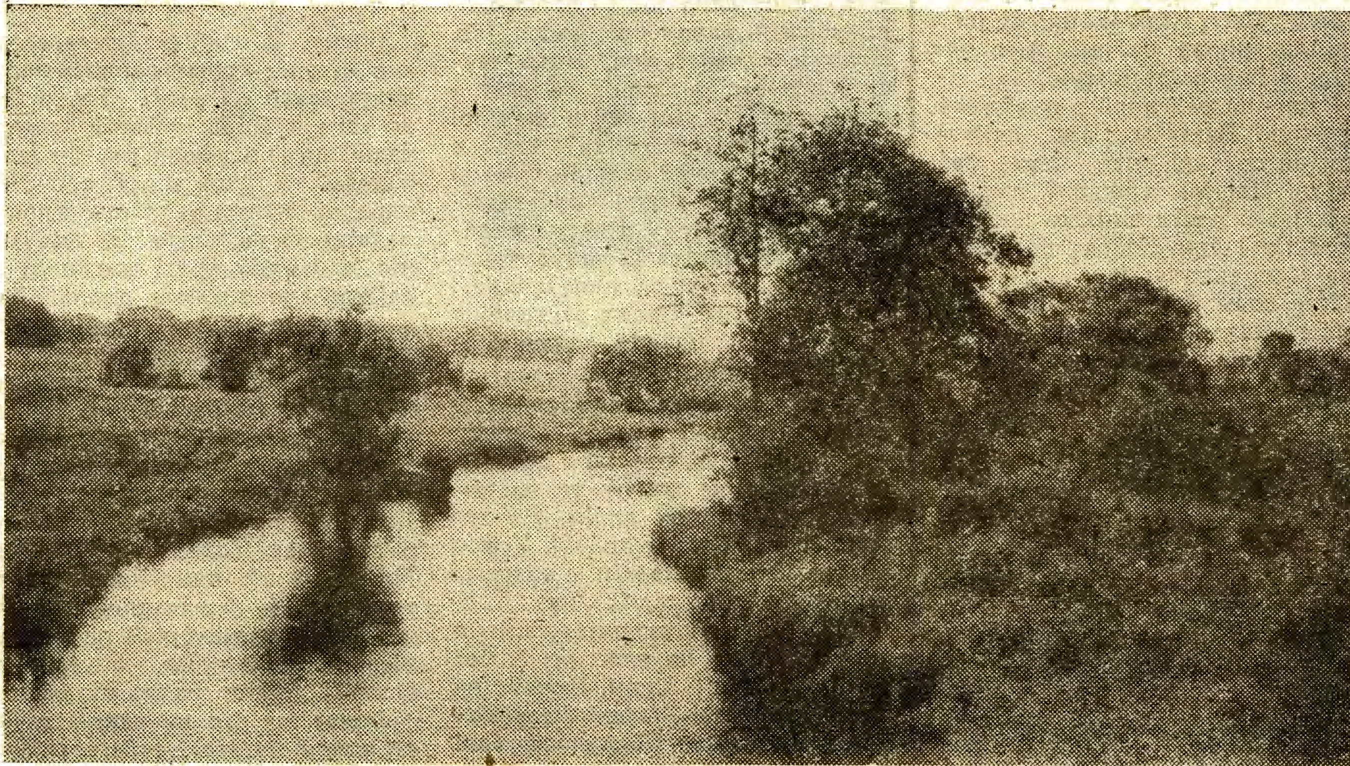
У перспектыўных планах загаспадарання краіны ў паўночна-ўсходнім рэгіёне прадбачваецца развіццё здаровай сельскагаспадарчай прадукцыі, а гэта значыць змяншэнне ў глебе мінеральных угнаенняў коштам натуральнага ўгнаення. Змяншэнне выкарыстоўвання мінеральных угнаенняў, ачышчэнне вады і паветра будзе спрыяць аздараўленню глебы, якая будзе даваць здаровую прадукцыю, здаровыя плады, малако, мяса, хлеб і г.д.

З увагі на параўнальна чысты стан паветра і вады будуць ісці намаганні пашыраць турыстычную базу і ствараць санаторна-курортную базу агульнапольскага значэння. Ужо сёння можна аспрэчваць абгрунтаванасць лячэння некаторых хвароб дыхальнай сістэмы і рэабілітацыі ў паўднёвай і цэнтральнай Польшчы, дзе згушчанасць газаў і прамысловых пылаў перавышае ў шмат разоў дапушчальныя нормы, нават у абшарах не санаторна-курортных.

Паўночна-ўсходні рэгіён яшчэ даволі чысты, здаровы. А вось хаця б некалькі прыкладаў з Беласточчыны. Эмісія пылавых забруджванняў атмасферы каля 10 тыс. тон/год, што складае каля 0,5% эмісіі ў маштабе краіны. Сярэдняе ападанне пылаў фармуецца ў граніцах 90—165 тон у год на адзін квадратны кіламетр пры дапушчальнай норме 250 тон у год на квадратны кіламетр. Ступень сярэднесутачнага згушчэння двухвокісу серы складае 0,035 мг/м³ пры дапушчальнай норме ў 10 разоў большай. Задавальняючы наогул стан атмасферы не азначае аднак, што гэтая праблема не існуе. Найбольш забруджаны Беласток, а за ім ідуць Бельск-Падляшскі і Гайнаўка.

На тэрыторыі Беласточчыны плывуць воды рэк, якіх налічваецца 101, а даўжыня іх амаль 2 тыс. кіламетраў. Чысціня паверхневых вод не надта добрая, аднак у параўнанні з сітуацыяй у краіне яна значна большая. Даўжыня рэк першай катэгорыі чысціні складае толькі 5,4% агульнага кіламетражу рэк, але затое значна больш рэк другой катэгорыі чысціні (62,2% агульнай даўжыні рэк, у той час калі ў краіне — 27,9%). Адрэзкі рэк з празмерным забруджаннем, не дазваляючым залічыць іх да ніякай катэгорыі, складаюць у Беластоцкім ваяводстве 14,8, а ў маштабе ўсёй краіны 36,3%. Такім чынам, Беласточчына адрозніваецца многімі рысамі, набліжанымі да натуральных. Забруджанне паветра і вод на Беласточчыне будзе з кожным годам змяншацца, таму што многа пачынанняў у гэтым напрамку зроблена, многа інвестыцый у тракце рэалізацыі.

Міхась Хмялеўскі

Паўнаводная рака Нараўка каля Падляўкова. Від з мосту. *Фота Я. Целушэцкага.*

інскіх аўтараў. У наступным годзе выпісала ўкраінскія часопісы. У 1911 годзе арганізавала некалькі лекцый і народных чытанняў на ўкраінскай мове. Рабочыя майстэрняў адзначылі 50-ую гадавіну смерці Тараса Шаўчэнкі і рашылі купіць для бібліятэкі вялікі партрэт Кабзара. У канцы таго ж года купілі больш чым паўтары сотні ўкраінскіх кніг. Усё гэта склала даволі салідны ўкраінскі аддзел.

Удзельнікамі ўкраінскіх чытанняў і лекцый, чытачамі кніжак украінскіх пісьменнікаў былі і беларусы — рабочыя фабрыкі. Ды ўсё ж беларусы марылі аб сваім уласным гуртку. І хутка такі гурток арганізаваўся. Аб першым беларускім вечары, праведзеным у майстэрнях з вялікім задавальненнем паведамляў у 1912 г. часопіс на ўкраінскай мове „Дніпровы хвилі", які выходзіў у Екацерынаслаўлі: „Білоруська вечырка у Ныжнедныпровську": „Нашы браты-беларусы не забываюць свайго роднага краю і на чужой староны. Вось нядаўна гурток беларусаў, што служыць на ніжнядняпроўскіх майстэрнях, арганізаваў першую тут беларускую вечарынку. Была паказана пастаноўка „Па рэвізіі" Крапіўніцкага, на беларускай мове, спяваліся беларускія песні і дэкламаваліся вершы беларускіх паэтаў. Вечарынка прайшла вельмі прыгожа".

Пастаноўка аматарамі беларускага гуртка п'есы Марка Крапіўніцкага не была выпадковай. Камедыя карыфея ўкраінскай сцэны карысталася вялікай папулярнасцю сярод беларусаў. Яна абыйшла ўсе аматарскія гурткі ў Беларусі. Яшчэ ў 90-тых гадах мінулага стагоддзя быў зроблены беларускі пераклад камедыі, але, каб ён мог надрукавацца (у. 400 экземплярах), яму давялося чакаць 1911 года. Больш-менш у той час Якуб Колас глядзеў у Вільні другую камедыю М. Крапіўніцкага „Пашыліся ў дурні" — перакладзена на беларускую мову і выдадзена ў 1910 годзе, колькасцю 200 экземпляраў. Якуб Колас высока ацаніў гэтую пастаноўку. Ён пісаў: „Аб адным толькі трэба пашкадаваць, аб тым, што сярод тэатральных рэчаў няма нічога свайго роднага, арыгінальнага. Праўда, тэатр у нас зачаўся нядаўна, і я думаю, што неўзабаве з'явяцца свае рэчы, каторыя нябрыдка будзе паказаць людзям. Гэты вечар паказаў мне, што канешне трэба шырыць ідэю тэатра, несці яго ў сёлы і мястэчкі, і ў самыя нізіны."

Гэтая думка не давала спакою і аматарам беларускага гуртка на ніжнедняпроўскіх вагонных майстэрнях у Екацерынаслаўлі. Хутка і яны ставяць „свае рэчы, каторыя нябрыдка паказаць людзям" — „Моднага шляхцюка" і „Міхалку", аб чым мы пісалі вышэй. Аб папулярнасці вадэвіля „Міхалка" сведчыць той факт, што ён і цяпер ёсць у рэпертуары Беларускага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы. Паказаны на гастролях у Кіеве „Міхалка" быў цёпла прыняты ўкраінскімі гледачамі.

21 чэрвеня 1912 г. (па ст.ст.) быў скліканы чарговы агульны сход членаў бібліятэкі вагонных майстэрняў. На ім было вырашана задаволіць просьбу гуртка свядомых беларусаў аб тым, каб купіць у бібліятэку кнігі на беларускай мове. Праз месяц такія кнігі былі ўжо куплены. Варта сказаць, што просьбу беларусаў падпісалі тады і многія ўкраінцы. У хроніцы дружбы двух народаў гэты факт хоць і невялікі, ён сугучны аднак таму адчуванню, аб якім спяваў Янка Купала:

Бо йшла доля беларуса
З доляй украінца,
Аднолькава — ў поце,
ў слёзах
Церневым гасцінцам.

Мікола Чабан,
Днепрапятроўск

ЦЫБУЛЯ ФАРШЫРАВАНАЯ

На 6 цыбулін трэба ўзяць 10 дэкаў вэнджанай шынкі, 1 лыжку памідорнага перацёру або смятаны, 1 лыжку масла, 5 дэкаў жоўтага сыра, паўшклянкі таматнага соку, соль.

Цыбулю ababраць і намачыць у халоднай вадзе на 12 гадзін. Тады зрэзаць верх, выняць сярэдзіну і абварыць у пасоленай вадзе. Вынятую з цыбулі сярэдзіну парэзаць, падсмажыць з дробна пасечанай шынкай, астудзіць і, астудзіўшы, дадаць 1 лыжку смятаны ці памідорнага перацёру. Так падрыхтаваным фаршам напоўніць цыбулю, зверху пасыпаць цёртым сырам, на кожную палажыць кавалачак масла. Цыбулю класці на бляшку і запякаць у духоўцы, пакуль не стане жоўтая. Тады вылажыць яе на талерку і навокал abліць таматным соусам. У фарш замест шынкі можна выкарыстаць вараныя грыбы ці мяса.

Таматны соус падрыхтоўваем наступным чынам. На 2 лыжкі памідорнага перацёру бярэм 2-3 лыжкі алею, 1 цыбуліну, змелены перац, воцат, паўлыжкі мукі, чайную лыжачку цукру, соль па смаку. Муку падсмажваем на алеі, дадаем дробна пасечаную цыбулю, памідорны перацёр і яшчэ крыху падсмажваем. Разводзім кіпетнем ці бульёнам, дадаем соль, воцат, цукар, перац і кіпяцім.

ЦЫБУЛЯ ТУШАНАЯ

На 20 дэкаў маладой цыбулі (можа быць з зялёнай цыбулькай) бярэм 10 дэкаў вэнджанай саланіны, 2 лыжкі смятаны, соль (калі саланіна нясоленая).

Цыбулю памыць і дробна пасячы, нарэзаную костачкай саланіну падсмажыць, дадаць пасечаную цыбулю і, прыкрыўшы, тушыць. Пасля дадаць смятану і ўсё закіпяціць. Тушаную цыбулю падаюць з чорным хлебам або з варанай у мундзірах бульбай.

ЗАПЯКАНКА З МОРКВЫ І ФАСОЛІ

На 6-10 морквін (у залежнасці ад велічыні) трэба ўзяць 1 шклянку варанай фасолі або гароху, паўтары лыжкі масла, 2 яйкі, 3 лыжкі сцертага жоўтага сыра, 1 шклянку смятаны, соль.

Сцертую на бурачанай тарцы сырую моркву палажыць у каструльку, заліць вадой, дадаць масла і тушыць. Калі морква будзе мяккая, працерці яе праз сіта і спалучыць з фасоляй, дадаць яйкі, пасаліць. Усё перамяшаць і палажыць у каструльку, змазаную маслам, пасыпаць цертым сырам і пячы 45 мінут у духоўцы.

Перад падачай на стол запяканку парэзаць.

Асобна да гэтай стравы падаюць смятану.

Гаспадыня

Этнаграфічнае акенца

Даваенны дом у Старым Беразове. Фота У. Завадскага.

(Праця́г са стар. 6)

сляпая душа без майго розуму? Добра такому, што ўсё памятае, то і душа мае лепш. А я, братку, няраз жа ў маладосці пачынаў піць на Пячурках, а прачынаўся ў Цутра. А мала так было, што заходзіш групай у „Крышталь" на піва, а пасля цэлы тыдзень з'язджаемся з усяе Польшчы і ніхто не памятае, як апынуўся ў Элку. Аднойчы буджуся ў сваёй роднай пасцелі ў Беластоку і бачу: сарочка тлустая. У хаце нікога няма. Думаю, што за чорт, чаму цэлы перад сарочкі такі тлусты і жывот пячэ. У прыбіральні зняў сарочку ды й спалохаўся, убачыўшы з правага боку жывата чырвоную паласу, якая пнецца аж пад сэрца. Хачу звагіць за хуткай дапамогай, аж уваходзіць жонка і лыпае на мяне злым вокам. Гавару: — Любачка мая, я бадай захварэў ракам, бо глянь, што дзеецца на маім жываце... — У цябе на мазгах рак, а не на жываце, — засычала жонка. — Вунь, на талерцы прычына твайго „рака", будзеш гэта жэрці, бо я табе есці не дам. І тады толькі мне прыпомнілася, што ў „Гайнаўянцы" прадавалі бульбяную кішку. А мы часценька да Гайнаўкі заязджалі на кішку службовай волгай, калі нам надакучыла ў Беластоку... Ну, скажы, ці ж душа запамятае, дзе я быў? Вось і праблема: куды я траплю пасля смерці. А я так хачу ў рай за тыя мукі.

І так мы разглядалі праблему, узнятую Васілём, аж пакуль нам не сказалі, што пара ўжо спаць. Мы так крычалі, так пераконвалі адзін аднаго, што аж ахрыплі і ўжо добра не ведалі пра што спрачаемся.

Але чым бліжэй канца, тым сябра станавіўся больш мяккім і амаль ва ўсім прызнаваў мне рацыю. Аж урэшце сказаў: — Пакліч афіцыянтку — плаціць будзем, бо ж дарма ніхто не дасць. Афіцыянтка падыйшла да нас і піша рахунак, а Васіль мне і кажа: — Ведаеш што, браток? Давай жыць, як браты, а лічыцца, як англічане! Складаемся! — і бах, палажыў на столік з гонарам сто злотых, ды ветліва да афіцыянткі ўсміхнуўся са словамі:

— Сябра даложыць рэшту.

Афіцыянтка палажыла рахунак на дзесяць тысяч чатырыста восемдзесят тры злотых. Схавала грошы ў кішэню і пажадала спакойнай ночы. А мы пакаціліся да дзвярэй... Праз тыдзень сябра пазваніў мне, каб дамовіцца на сустрэчу, але ў менш дарагім рэстаране, бо тады ён усе грошы прапіў ды прыпомніў, што я яму сто злотых вінаваты.

Васіль Петручук

Хутка будзе ўжо тры гады, як мы ходзім з маім хлопцам Віцем. Сэрцайка, я і не думала табе пісаць, усё насіла і травіла ў сабе, бо з мамай пагаварыць на гэту тэму не магу. Яна мяне зусім не разумее, а мо не хоча зразумець. Але мае справы ў апошні час выглядаюць надта кепска. І таму я рашыла звярнуцца да цябе за парадай.

На працягу амаль трох год нашага сяброўства між намі бывала па-рознаму. Мы сябравалі, разыходзіліся, зноў сыходзіліся, але ўсё ж такі былі разам. Былі і прыкрыя моманты нашага сяброўства. Напрыклад, аднойчы здарылася, што мы пайшлі з маім хлопцам разам на забаву, але вяртацца мне давялося адной, паколькі Віцю спадабалася іншая дзяўчына і ён вырашыў праводзіць дахаты менавіта яе. Вядома, тлумачыўся, што вучыўся з ёю ў адным класе і што ведае яе, як аблупленую: якая яна яму каханка? Але я там сваё ведала і тады якраз мы ўпершыню на нейкі час разыйшліся, бо такога факту дараваць я не магла. Я надта перажывала, але ён да мяне нават і не падыходзіў. Пасля сустрэліся выпадкова ў нейкай кампаніі і тады ўсё пачалося ізноў.

Недзе год таму назад выходзіла замуж яго блізкая сваячка. Нягледзячы на тое, што мы былі быццам бы парай, то на вяселле ён пайшоў адзін. Не ведаю, чаму ён гэтак зрабіў. Усе ж ведалі, што мы ходзім, а зрэшты нават яго тая сваячка намякнула мне, што ўцешыцца, калі я прыйду да яе на вяселле. А ўсё ж такі пайшоў адзін. Проста не магу зразумець, чаму ён хацеў мяне пазбыцца. Думалася ўсякае: мо хацеў пагуляць без мяне, мо планаваў празмерна напіцца. У кожным разе пасля гэтага выпадку мы не сустракаліся амаль паўгода. Але і гэта з часам я яму даравала.

Вельмі я прывязалася да яго за гэтыя гады і цяжка мне ўявіць нават, што магла б не выйсці за яго замуж. Ён, аднак, быццам вады ў рот набраў і на гэтую тэму са мной ніколі не размаўляе. А ўжо ж і пара. Абое мы працуем, зарабляем на сябе. І, як кажуць, можна было б ужо аформіцца. Напэўна, я б і далей жыла ў такім маразме, каб не апошнія падзеі, якія выклікалі ў мяне вялікае расчараванне і проста панічны страх. Зусім выпадкова ад чужых людзей я даведалася, што хлопец мой вырабляе дакументы на пастаянны выезд за граніцу. Як гэта так, без мяне? У таямніцы перада мною? Ці ж я яму вораг? Спыталася ў яго, што ён плануе, а ён мне адказаў, што як крыху абжывецца, то выкліча мяне туды.

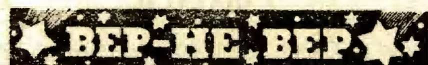
Сэрцайка, скажы, калі ласка, ці з прадстаўленых вышэй фактаў не вынікае, што нельга яму верыць? Ён паедзе, праз два-тры гады (калі пойдзе добра) крыху абжывецца, тады выкліча мяне... або не выкліча, а я буду сядзець тут і чакаць, як ад мора пагоды, а гады ж ляцяць і яшчэ, чаго добрага, застануся ў старых дзеўках.

Ірына

Ірына! З твайго пісьма вынікае, што ты крыху занадта позна звярнулася да мяне. Трэба было гэта зрабіць намнога раней, тады, калі першы раз ён цябе падвёў. І ўжо тады я б табе параіла, што на такога хлопца разлічваць не варта. Незразумелы быў і той другі раз, калі ён пайшоў на вяселле адзін. Тут няма чаго нават сумнявацца: проста не хацеў паказвацца з табою, хацеў пагуляць адзін. Слухай, Іра, а мо ён і цяпер уцякае ад цябе? Ці ты такая брыдкая? А мо занадта прыклейваешся да яго і трэба яму крыху свабоды? Думаю, што неяк усё гэта ты перажывеш. Толькі супакойся! Хлопец твой, напэўна, не дзеля таго ўцякае ў таямніцы перад табой за граніцу, каб пасля выпісваць цябе туды. Можна ж было б і цяпер узяць шлюб.

Лепш ты яго не чакай, а пастарайся знайсці сабе другога. Але цяпер асцерагайся. З малых фактаў часамі можна зрабіць вялікія і канкрэтныя вывады. Не трэба чакаць, пакуль хлопец скажа канкрэтна: „Кідаю цябе!", бо рэдка каторы скажа гэта. Лепш адыйдзі першая. Твой Віця аказаўся суперсвіннёю: нават не сказаў пра планаваны выезд, а даведалася ты аб гэтым ад каго іншага. У якім святле ён паставіў цябе?..

Сэрцайка

Вітайце, шаноўны Астроне!

Што можа абазначаць сон, які вось толькі ўчора мне сніўся? Мне на яго тэму рояцца ў галаве розныя здагадкі.

Сніцца мне, быццам стаю каля сваёй хаты. Пагода такая непрыгожая, сумная, як, зрэшты, ува ўсіх маіх снах. Бачу, на мой панадворак уваходзіць чатырох людзей. Усе апрануты ў чорныя сутаны, быццам свяшчэннікі ці манахі. Толькі, бадай, яны не праваслаўныя. Адзін з іх здаўся мне патрыярхам Арменіі, толькі крыху маладзейшым за таго, што ведаю. Другі здаўся мне немцам ці скандынавам. Двух далейшых не мог я разгледзець, іхнія галовы былі схаваны пад чорнымі каўпакамі. Яны быццам бы хавалі свае твары перада мною. Але адчуў я, што пад адной сутанай і каўпаком хаваецца добра мне знаёмая дзяўчына. Нават не пазнаёміўшыся з імі, папрасіў я іх у свой дом і накіраваў у пакой на гары. А сам пайшоў на хвілінку на кухню да мамы. На кухні мама мне кажа: „Пайдзі, пабач, што яны на гары робяць". І нейкая напружанасць і трывога ад гэтай хвіліны авалодала мною (у сне я тое напружанне адчуваў). Хутка пайшоў я на гару. Тут маіх „гасцей" у сутанах ужо не было. Я нават не заглядаў у пакой, каб іх там шукаць, бо ведаў, што іх ужо няма ў хаце. Адчуў, што яны забралі ад мяне нешта дарагое-дарагое, толькі не мог сабе ўцяміць, што гэта можа быць. Але быў у гэтым упэўнены.

Я хутка выбег на двор і пабег на аўтобусны прыпынак. Стаяла там некалькі людзей, і сярод іх заўважыў я аднаго ў сутане, таго з белай бародкай, што здаўся мне скандынавам. Я хацеў падыйсці да яго, крыкнуць людзям, што гэта адзін з тых, што забралі ў мяне найдаражэйшае. Але нейкая сіла не дала ступіць мне, не давала гаварыць. І я толькі стаяў, углядаючыся вачыма страшнымі, палаючымі агнём і нянавісцю на таго ў сутане. Людзі, якія стаялі збоку, былі да мяне абыякавымі. А я ўсё ўглядаўся страшна, быццам бы хацеў забіць сваім зрокам. Ажно бачу, што гэта сутана на чалавеку пачынае адверху гінуць. Калі яна згінула зусім, той „скандынаў" стаў падобны на іншых, што стаялі побач. Тады я адвярнуўся і пайшоў дахаты. Іду дахаты, не аглядаюся за сябе, але адчуваю, што за мною следам ідзе той, што быў у сутане. Ён ужо набліжаецца да мяне, ужо ідзе за плячыма. А я не магу адвярнуцца, хаця адчуваю, што ён ідзе з кепскімі намерамі. І тут, перад маімі вачыма заблішчэлі два нажы — меншы і большы. Хаця я не аглядаўся, бачу, што той за плячыма выцягнуў нож. „Ужо канец", — падумаў я. Пачуў лёгкі боль у плячах (у сне таксама!). Але раптам я адвярнуўся і ў маёй далоні бліснуў нож, і я ўдарыў таго, хто хацеў мяне скончыць. Ён упаў. Я адыйшоў ад мерцвяка. Толькі ў сне думка пралящела: „Забіў чалавека". І потым убачыў я толькі сябе, адыходзячага ў імглу.

Мікола

Мікола! З твайго сну вынікае, што нуртуюць цябе нейкія вялікія праблемы. Не скажу, што вырашацца яны лёгка. Пагражае табе небяспека, з якой ты, аднак, выйдзеш шчасліва. Замяшана ў гэта, дарэчы, і нейкая дзяўчына. Вельмі ўважліва глядзі на тое, што робіш і што плануеш, бо вакол цябе ёсць нейкая непрыхільнасць.

А зусім магчыма, што сон проста навеяны рэчаіснасцю, нейкімі тваімі сапраўднымі перажываннямі, напружаннем.

Астрон

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Васіль Хомчапка

ДВА СЯРГЕЙКІ

Сяргейка спаў, калі да яго прыйшла Аленка. Ён прачнуўся, расплюшчыў адно вока і ўбачыў сяброўку.

— А я яшчэ спаць хачу, — сказаў ён, але з ложка вылез.

Настрой у Сяргейкі быў капрызлівы, нічога не хацелася рабіць. Мабыць, таму што не выспаўся.

Ходзіць ён па пакоі, а адно вока заплюшчана.

— А чаму ў цябе адно вока не глядзіць? — здзівілася Аленка.

— Няхай паспіць. Як будзе трэба, расплюшчу.

Аленка прыйшла, каб пагуляць з Сяргейкам. Таму і прапанавала:

— Давай будзем дом будаваць.

— Будуй, — адказаў Сяргейка.

Аленка дастала са скрынкі кубікі, села на падлозе і пачала складваць іх адзін на адзін — дом будаваць. Збудавала дом высокі, з вокнамі і дзвярамі. А Сяргейку нічога не хацелася рабіць, ён яшчэ як след не прачнуўся, хоць ужо і другое вока глядзела. І дом яму не спадабаўся. Ён узяў мяч і кінуў яго ў Аленчын домік. Домік і рассыпаўся.

— Навошта разбурыў? — пакрыўдзілася Аленка.

— Гэта я незнарок, — зманіў Сяргейка.

Яшчэ вышэйшы дом склала Аленка. Але і яго разбурыў Сяргейка, сказаў, што было землетрасенне.

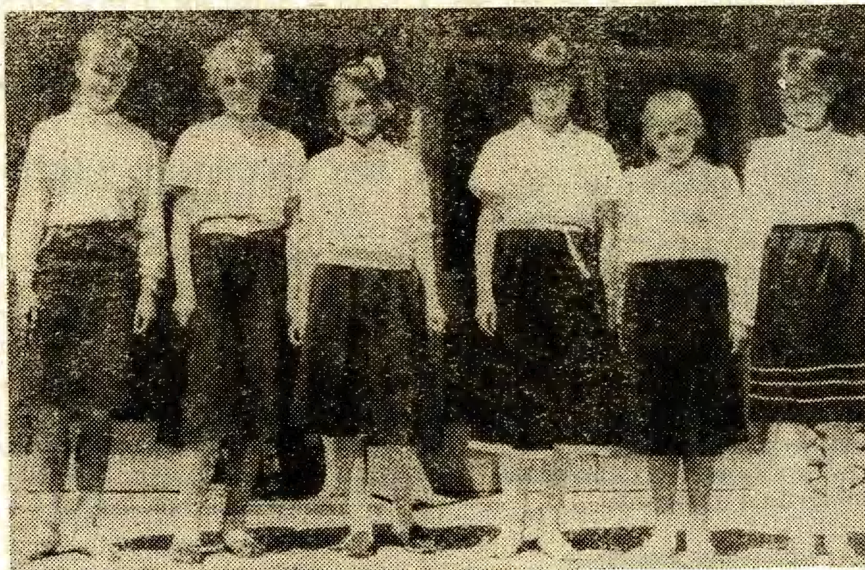
— Тады сам будуй. — Аленка села ў крэсла, паклала рукі на калені і сядзела моўчкі.

Сяргейку гэтая цішыня зусім не спадабалася. Ён сказаў:

(Працяг на стар. 10)

Пераможцы конкурсу беларускай песні для школьнікаў у 1988 годзе ў катэгорыі дуэтаў Іра Копа і Аня Богус з Беластока. Дзяўчаткі працуюць пад кіраўніцтвам Сцяпана Копы.

Удзельніцы сёлетняга конкурсу беларускай песні для школьнікаў з Орлі. Фота Я. Чэрнякевіч.

Ніл Гілевіч

ЗАЙЧЫК — УЦЯКАЙЧЫК

У кусціку лазовым —
Пад ненадзейным сховам —
Малыя зайчаняткі
Стуліўшыся сядзяць.
Яны чакаюць маці
І, нібы хлапчаняткі —
Касурацць вачаняткі —
Ва ўсе бакі глядзяць.

Даўно ўжо касавокіх
Няспершны голад мучыць:
Ах, каб паесці!..
І стала ясна ім:
Карміць іх маці болей
Не будзе ўжо ніколі:
Пара скакаць у поле —
Шукаць яду самім.

Як толькі ўцемрыў вечар,
Туманам задымеўшы,
Пабеглі зайчаняты
У розныя бакі.
— А я адзін баюся! —
Заплакаў самы меншы. —
Я ў полі пападуся
На воўчыя клыкі!..

Да палавіны ночы
Дрыжаў малы ад страху.
Але хіба галодны
Уцерпіш без яды?
Ён вылез асцярожна
З-пад ліцвянога даху.
Прыслухаўся да гукаў,
Зірнуў туды-сюды.

Нідзе няма нікога,
Паспакайнеў малышык,
Адбегся і зашыўся
У росную траву.
Скубнуў лісток губамі —
Зусім нядрэнна выйшла!
Лісток салодкі, смачны.
„Эгэ! Цяпер жыву!“

Падсілкаваўся трошкі
Ён заячай капустай,
І ноч не гэткай доўгай
Здалася ўжо яму.
Прабегаў да світання
І зноў прысеў пад кустам.
Ах, як нядобра ўсё-ткі
Малому аднаму!..

Там і застаў апоўдні
Яго Сяргейкаў бацька,
Вяртаючыся з поля
Ад трактара дамоў.
Спалохаўся малышык:
„Куды мне ратавацца?“
І кінуўся наўцёкі,
Як толькі, бедны, мог.

— Гэй, пачакай, дурненькі!
Злаўлю ўсё роўна, зайчык...
Дагнаў, схапіў за вушы
У лазняку густым:
— Спужаўся касавокі?
Ты — зайчык-уцякайчык,
Але не ўцёк: не ўмееш
Яшчэ скакаць зусім!..

Пагладзіў даланёю
На шэрай спінцы шэрстку
І, пасадзіўшы ў шапку,

(Працяг на стар. 10)

Уладзімір Дубоўка

ПРА СПАДЧЫНУ ДАЛЁКІХ ПРОДКАЎ

Працуючы, робячы што-небудзь, мы, бывае, забываемся на самыя старадаўнія спосабы паляпшэння працы, вынайдзеныя яшчэ калі-калі нашымі продкамі. Асабліва гэта адчуваецца там, дзе няма магутнай тэхнікі, а работы — невычэрпнае мора.

Але знаходзяцца людзі, памяць якіх трымае ў сваёй глыбіні такія спосабы і, у выпадку патрэбы, выклікае іх на сонечны дзень. Сустракаў я за сваё жыццё нямала гэткіх здольных, мудрых людзей. Работу, на якую большасць траціла багата энергіі, выяўлялася, можна зрабіць пры зусім малой затраце сіл. Калі хто пачынае рабіць гэтую самую работу больш лёгкім спосабам, думаеш: „Ой! Праўда! А як жа, чаму ж гэта мы самі не здагадаліся?“ У такіх выпадках трэба ў першую чаргу запытацца ў сваёй памяці, у свайго розуму: „Як лягчэй, хутчэй і лепш зрабіць гэтую работу?“ — і толькі пасля такога роздуму пачынаць яе.

Асабліва мне запомніўся, добрым словам не раз яго згадваў і згадваю, адзін сталяр, уралец Сяргей Аляксандравіч Муратаў. Мне пашэнціла працаваць з ім не малы час, хоць я для яго быў напарнік несамавіты: ён — выдатны майстар-сталяр, а я — сталяр звычайны.

Вазьму пару самых простых прыкладаў з супольнай працы.

Наша брыгада канчала новы дом. Хто насцілаў падлогу, хто столь, хто навешваў вокны і дзверы. Работа ішла добрым ладам, без жаднае затрымкі. У свой час прывезлі нам абед. Паабедалі. Прыходзіць прараб, звяртаецца да ўсіх:

— Браточкі! Маю вельмі тэрміновае, нечаканае заданне. Трэба перанесці лістоўнічнае бярвенне ад штабеля, дзе яно ляжыць, да вашага дома. Работа гэтая для возчыкаў з коньмі, але сёння іх няма і не будзе. Яны ўсе заняты далёка адсюль. За пераноску я заплачу ў падвойным размеры. Насіць іх можаце як хто задумае: хоць па два чалавекі, хоць па дзесяць адразу да аднаго берваня ляпіцеся, абы толькі работа была зроблена.

Цесляры, сталяры, паабедаўшы, — адразу да штабеля, каб, скончыўшы гэту нечарговую ра-

(Працяг на стар. 10)

(Працяг са стар. 9)

ДВА СЯРГЕЙКІ

— Давай у жмуркі гуляць. Толькі ты вадзі спачатку.

Аленка завязала сабе вочы хусткай і пачала лавіць Сяргейку. Сяргейка ляпаў далонямі, каб Аленка чула, дзе ён, уцякаў з-пад самых яе рук. А потым стаў каля сцяны, сціснуўся. Аленка хадзіла, хадзіла з растапыранымі рукамі, шукала, шукала, ды і злавіла Сяргейку. Зняла хустку з вачэй, аддала яму.

— Ты лаві, — не захацеў Сяргейка вадзіць.

— Не буду, цяпер твая чарга.

Аленка накінула хустачку Сяргейку на галаву, ды той закінуў яе на шафу.

— Тады я дамоў пайду, — сказала Аленка.

Перад тым, як выйсці з пакоя, яна хацела праехацца на Сяргейкавым веласіпедзе, але Сяргейка не даў, сам пачаў катацца. Аленка пайшла дадому зусім пакрыўджаная.

Вось такі быў Сяргейка капрызлівы і нехарошы ў тую раніцу.

Аднаму без Аленкі яму зрабілася сумна. Што ні пачне рабіць, усё нецікава. І веласіпед нецікавы, і кніжкі. Сумна, самотна Сяргейку.

Ён пайшоў да дзеда ў пакой і сказаў:

— Мне сумна, а Аленка не захацела са мной гуляць. Пайшла.

— Не трэба было яе крыўдзіць.

— А з кім я цяпер буду гуляць?

— З Сяргейкам.

— З якім? — здзівіўся Сяргейка.

Дзед узяў унука за руку і падвёў да вялікага люстэрка.

— Вунь ён, бачыш? У чырвонай кашульцы і сініх штоніках. Вось ты і гуляй з ім.

У люстэрку побач з дзедам стаяў хлопчык з надзьмутымі губамі.

— Павітайся з ім, падай яму руку і гуляй.

Сяргейка тыцнуў руку ў шкло люстэрка і сказаў:

— Гэта я сам. А мне з сабою гуляць нецікава.

— Ну, як хочаш. — І дзед пайшоў у свой пакой.

Сяргейка пахадзіў па пакоях, паспрабаваў маляваць, кнігу гартаць, кубікі складваць — усё нецікава. І вырашыў пайсці да Аленкі. Толькі не з пустымі рукамі. Ён дастаў з шафы хустку, склаў у яе кубікі, падкаціў веласіпед да дзвярэй.

— Дзед, я да Аленкі пайду! — крыкнуў Сяргейка.

Дзед адчыніў дзверы, выпусціў Сяргейку, памог вынесці веласіпед. Сяргейка прыйшоў да Аленкі і сказаў:

— Гэта я. З табою гуляць прыйшоў. Давай дом будаваць.

Яны збудавалі дом з кубікаў. Пакаталіся па чарзе на веласіпедзе. А пасля Сяргейка сам завязаў сабе хусткай вочы і лавіў Аленку.

— Злаўлю! — крычаў ён, растапырыўшы рукі.

Аленка пляскала далонямі, каб Сяргейка чуў, дзе яна хаваецца, і перабягала з месца на месца.

Весела гулялася ім абаім. Не тое што аднаму — Сяргейку з Сяргейкам. І настрой стаў добры ў Сяргейкі, і сам Сяргейка быў харошы, некапрызлівы хлопчык.

(Працяг са стар. 9)

ЗАЙЧЫК—УЦЯКАЙЧЫК

Пакрочыў да двара.
Ля брамкі, як заўсёды,
Ужо стаіць Сяргейка —
Чакае бацьку з поля:
Палуднаваць пара!

Сын кінуўся насустрач:
— Чаму так позна сёння?
А што ў цябе у шапцы?
— А гэта адгадай!..
— Ізноў, напэўна, вожык! —
Гукае хлопчык звонка
І пягнецца да шапкі:
— Ну дай зірну я, дай!

Як толькі ўбачыў вушы —
Аж дух звяло Сяргейку.
— Дык гэта ж зайчык, тата!
Жывы?
— Жывы, бядак!
— Татусенька мой любы!
Кладзі мне ў пушоцейку —
Я данясу дахаты,
А ты ідзі ўжо так...

Пакуль малы, — рашылі, —
Не варта несці ў клетку.
І зайчык-уцякайчык
Пачаў у хаце жыць.
Асвойтаўся патроху,
Абвыкся неўзаметку,
Стаў сябраваць з Сяргейкам,
З бабуляю дружыць.

Яму прыносіў хлопчык
Капусныя лісточкі,
Зялёнай канюшынкай
Уволю частаваў
І нават, як гасцінец,
Паласавацца зрэдку
Салодкую маркоўку
Палонніку даваў.

Калі ж забудзе часам,
Забавіўшыся дзесьці,
То зайчык-уцякайчык
Сам ведаў, што рабіць:
Падходзіў да бабулі,
І станавіўся ўдыбкі,
І пачынаў старую
Пярэдняй лапкай біць.

Маўляў, „давай мне есці!
Прагаладаўся ўжо я!“
І добрая бабуля
Карміла шарака.
І ўсё было дарэчы,
Пакуль адно здарэнне
Не загубіла радасць
І ўцеху хлапчука.

Працяг у наступным нумары

* * *

Дзікія звяры з заапарка ў Рыме, здараецца, ходзяць у школу. Такую інфармацыю не так даўно падалі італьянскія газеты. Дырэкцыя заапарка вырашыла пазычаць звяроў школам на ўрокі заалогіі. Дзецям вельмі падабаюцца ўрокі з сапраўднымі, жывымі звярамі.

* * *

Швейцарская армія, адзіная ў свеце, утрымоўвае 40 тысяч галубоў і выкарыстоўвае іх для перасылкі ваенных вестак. Афіцэры штабаў лічаць, што галубы забяспечваюць найлепшую сувязь.

Галубы працуюць таксама ў японскіх рэдакцыях, прыносячы рэдакцыям самыя пільныя весткі. Галубамі карыстаюцца найчасцей спартыўныя каментатары. Едучы на спаборніцтвы, яны бяруць з сабою галубоў. Галубы хутчэй вернуцца ў рэдакцыю з тэкстам і фотаплёнкай, чым журналіст, які вымушаны прабівацца да рэдакцыі па набітых людзьмі і транспартам вуліцах шматмільённых японскіх гарадоў.

* * *

Найцяплейшай мясцовасцю ў Польшчы з'яўляецца Свінаўйсце. Летам сярэдняя тэмпература дасягае 19° па Цэльсію, а зімой, калі ў Варшаве ці ў Беластоку маразы дасягаюць 20°, у Свінаўйсцю тэмпература ўтрымліваецца каля нуля. Падлічана, што ў гэтай надморскай мясцовасці ў сярэднім у год выпадае 205 дзён з тэмпературай вышэй нуля.

* * *

Найдаўжэйшыя хвасты сярод земных стварэнняў маюць японскія пеўні. Хвасты некаторых гатункаў гэтых птушак дасягаюць даўжыні 7 метраў.

* * *

У Японіі не хапае месца для будовы новых дамоў і фабрык. У такім становішчы японцы знаходзяць выхад, будуючы на моры штучныя астравы, такім чынам павялічваючы тэрыторыю краіны.

Недалёка ад Нагасакі ёсць два такія астравы. На адным пабудавана металургічная фабрыка, на другім — міжнародны аэрапорт. Новы штучны востраў насыпаны таксама каля горада Кобэ. Там пабудаваны вялікі перагрузачны порт, які займае плошчу 6 квадратных кіламетраў.

* * *

Лес лечыць! Гэта старая і вядомая праўда. Лес затрымлівае пыл, шум і вырабляе неабходны для чалавека і жывёлы кісларод.

Аднак лячэбнае ўздзеянне лесу на здароўе чалавека галоўным чынам заключаецца ў выдзяленні раслінамі спецыяльных рэчываў, якія нішчаць мікробы. Дзякуючы гэтаму ў лясным паветры ў тры разы менш хваробатворчых бактэрый, чым у іншым. У маладым сасновым лесе значна менш бактэрый, чым дапускаюць нормы на аперацыйнай зале.

(Працяг са стар. 9)

ПРА СПАДЧЫНУ ДАЛЁКІХ ПРОДКАЎ

боту, перайсці да сваёй, асноўнай. Бярвенні такія, што адно бралі чатыры чалавекі. А то і шэсць, і восем. Пабачыўшы гэта, я кажу свайму сябру:

— Сяргей Аляксандравіч! Трэба нам далучыцца да якога звяна, бо мы ўдвух нічога не зробім. Бачыш, як носяць?

— Няхай носяць! Мы з табой самі справімся і не натомімся так, як яны.

Узяўшы вострую сякеру, мой сябар насек з розных дрыноў валікі-качалкі, сантыметраў па семдзесят-восемдзесят даўжынёй. Пасля кажа:

— Вось на гэтых качалках бярвенне само і пойдзе. Ты толькі перанось іх, як будуць вызваляцца ззаду наперад.

Застраміўшы ў тарэц сякеру, ён крыху падняў ад зямлі бервяно, а я падкінуў валік. Пасля другі, трэці... Мой напарнік, крыху прыгнуўшыся, застрамлёнай сякерай вёў бервяно, даваў яму кірунак, а я падкладваў ды падкладваў валікі, памагаў сваёй сякерай, застраміўшы яе з камля... Мы ўдвух у сярэднім зрабілі ўдвая больш, чым нашы таварышы. Яны ўсе бачылі, як лёгка перавозім мы бярвенне, але нейкае самалюбства не дазволіла ім скарыстаць наш спосаб. Ды і нацягаліся ўжо даволі, натрудзілі плечы, рукі...

Працяг будзе

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 223036, г. Заслаўль, Мінскай вобласці, пер. Леніна, 1, кв. 29. Аксана Внук. 7 клас.

* * *

БССР, 220116, г. Мінск-116, Пр „Праўды“ 22, кв. 386. Вераніка Займанава. 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 9, к. 2, кв. 23. Дзіма Грынкевіч. 5 клас.

* * *

БССР, 220064, г. Мінск-64, вул. Ландэра, 68, кв. 24. Наташа Балабановіч. 6 клас.

АДГАДАНКА

Паспрабуй знайсці дарогу па лабірынце, дзе схаваўся жучок. Уваходзь у лабірынт у месцы, азначаным стрэлачкай.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка“.

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 23 IX — 8.05 Hist. kl. IV lic. „Wrzesień 1939 r.". 8.35 Domowe przedszkole. 9.00 DT — Wiad. 9.10 Studio Olimpijskie — Seul 88. 15.30 Studio Olimpijskie — Seul 88. 16.45 Pr. dnia i DT. 16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mieszkać — Wszechnica budowlana. 17.55 Leksykon polskiej muzyki rozr. — „R". 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Charlie Bubbles" — film fab. prod. ang. 21.30 Czas — mag. publ. 22.00 Studio Olimpijskie — Seul 88. 23.45 DT — Komentarze.
Sobota 24 IX — 1.55 Studio Olimpijskie — Seul 88. 8.10 Tydzień na działce. 8.40 Piłkarska kadra czeka. 8.55 Pr. dnia. 9.00 DT — Wiad. 9.10 Studio Olimpijskie — Seul 88. 16.30 Pr. dnia. 16.35 Los. D. Lotka. 16.45 Tel. koncert życzeń dla honorowych krwiodawców. 17.15 Teleexpress. 17.30 „70" — widowisko publ. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Sobotni seans filmowy: „Śmierć z komputera" — film fab. franc. 21.25 Tydzień w polityce. 21.45 Studio Olimpijskie — Seul 88. 23.45 DT — Wiad. 23.50 Kino Sensacji: „Od ośmiu wzwyż" — film fab. prod. USA.
Niedziela 25 IX — 1.55 Studio Olimpijskie — Seul 88. 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 DT — Wiad. 9.05 Studio Olimpijskie — Seul 88. 14.00 Telewizja Prowincja. 14.30 Tel. koncert życzeń. 15.15 „W kamiennym kręgu" (24 i 25) — serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Prezydenci. 18.00 Marek Sierocki zaprasza. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Komediantka" (8) — serial TP. 20.55 Siedem dni na świecie. 21.05 „Portrety" — „Na jednej linie" — film dok. 21.45 Studio Olimpijskie — Seul 88. 23.50 DT — Wiad.
Poniedziałek 26 IX — 9.00 DT — Wiad. 9.10 Studio Olimpijskie — Seul 88. 15.30 Studio Olimpijskie — Seul 88. 16.45 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.50 Reporter TDC. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Polonia Restituta" (5) — serial pol. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: W. Bieńko — „Rachunek błędów". 21.15 „Tam, gdzie diabeł umiera" — tel. film dok. 21.45 Studio Olimpijskie — Seul 88. 23.45 DT — Komentarze.
Wtorek 27 IX — 8.05 Wiedza o społeczeństwie, kl. VII. 8.35 Domowe przedszkole. 9.00 DT — Wiad. 9.10 Studio Olimpijskie — Seul 88. 15.30 Studio Olimpijskie — Seul 88. 16.45 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.50 Dla dzieci: Pankracy. 17.15 Teleexpress. 17.30 Racje — pr. reklamowy. 17.40 Gazeta Rolnicza. 18.10 Tel. Informator Wydawniczy. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kram — mag. konsumenta. 19.30 Dziennik. 20.00 „Złote obrączki" (9) — film prod. hiszp. 20.55 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Pr. publ. 21.45 Studio Olimpijskie — Seul 88. 23.45 DT — Komentarze.
Środa 28 IX — 8.05 Hist. kl. VIII. 8.35 Domowe przedszkole. 9.00 DT — Wiad. 9.10 Studio Olimpijskie — Seul 88. 15.30 Studio Olimpijskie — Seul 88. 16.35 Pr. dnia i DT — Wiad 16.40 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.50 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Radar. 17.50 Z Polski rodem. 18.20 Dawniej niż wczoraj — Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kalejdoskop — My i świat. 19.30 Dziennik. 20.00 Zwierciadło czasu: „Opamiętaj się chłopcze" — film radz. 21.35 Rozmyślania prof Mariana Stępnia. 21.45 Studio Olimpijskie — Seul 88. 23.45 DT — Komentarze.
Czwartek 29 IX — 8.05 Hist. kl. VI. 8.35 Domowe przedszkole. 9.00 DT — Wiad. 9.10 Studio Olimpijskie — Seul 88. 16.45 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.50 „Wielkie eksperymenty" (5) — serial ang. 17.15 Teleexpress. 17.30 Poligon. 17.55 Refleksje. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Teraz — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Bergerac" (4) „Powrót brylantowej panienki" — serial ang. 21.00 Pegaz. 21.45 Studio Olimpijskie — Seul 88. 23.45 DT — Komentarze.

КІНО

Bielsk Podl. Imię róży — RFN 26—27.IX. Zamknąć za sobą drzwi — pol. 28—30.IX.
Czeremcha Zaginiony — USA 28.IX.
Hajnówka Zabij mnie, glino — pol. 26—28.IX. Gabriela — braz 29.IX—3.X.
Michałowo Cienie — pol. 27—28.IX. Gliniarz z Beverly Hills — USA 29—30.IX. Niesamowity jeździec — USA 1—2.X.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	**25**	**12**	**Аўрэліі, Уладзіслава**	**Юльяна, Фёдара**	5.27-17.27	17.10- 4.42
панядзелак	26	13	Луцыі, Юстыны	Карніла, Лукі	5.28-17.25	17.23- 6.14
аўторак	27	14	Дамяна, Космы	*Уздзвіжанне Кр. Гасп.*	5.30-17.23	17.37- 7.47
серада	28	15	Марка, Вацлава	Мікіты, Сцяпана	5.32-17.20	17.56- 9.21
чацвер	29	16	Міхаліны, Міхала	Людмілы, Яўфіміі	5.33-17.18	18.21-10.52
пятніца	30	17	Геранімa, Зоф'і	Веры, Надзеі, Любові	5.35-17.16	18.57-12.16
субота	1	18	Данyты, Рэмігіуша	Ірыны, Зофіі	5.37-17.13	19.47-13.26

Галоўнае праўленне БГКТ паведамляе, што 24 верасня 1988 г. (субота) а 11-ай гадзіне на Ракавіцкіх могілках у Кракаве адбудзецца ўрачыстасць адкрыцця

ПОМНІКА НА МАГІЛЕ

АЛЕСЯ ГАРУНА

Усіх ахвотных запрашаем у Кракаў.

Даезд на могілкі з вакзала Кракаў-Галоўны аўтобусамі № 105 і 129 (прыпынак на патрабаванне за віядукам).

Просім прабачэння за пададзеную ў мінулым нумары памылковую інфармацыю наконт гадзіны адкрыцця помніка і нумара аўтобуса.

МАТАЦЫКЛАМ НА РАБОТУ

Мікалай Хаманскі жыве ў Спічках, што ў Арлянскай гміне, памагае гаспадарыць бацькам. Часта сядае на трактар і выконвае ім патрэбныя сельскагаспадарчыя работы. Але галоўнай яго працай з'яўляецца рамонт сельскагаспадарчых машын, бо ён зварщчык-механік ПОМ-а ў Бельску-Падляшскім. На работу ездзіць ён матацыклам. Якая ж гэта выгада мець матацыкл! Дзякуючы яму так мала часу трацін на даезд да працы. Не трэба чакаць гадзінамі, як гэта некаторыя чакаюць, аўтобуса ці цягніка.

Міраслаў Хаманскі ў вольны час любіць паслухаць песні і музыку па радыё і тэлебачанню. Але найбольш яму падабаюцца беларускія радыёперадачы Беластоцкага радыё.

— Шкада толькі, — гаворыць ён, — што замнога там прэзентуецца вакальна-музычны калектыў „Дубіны". Не то што яны мне не падабаюцца, але навошта яны бесперапынна паўтараюцца?! Хацелася б паслухаць і іншыя беларускія харавыя калектывы.

Трэба адзначыць той факт, што Мікалай Хаманскі з'яўляецца дзеячом свайго вясковага гуртка Беларускага таварыства і залічаецца да актыву Арлянскага аддзела БГКТ. **(мх)**

ПЕРАДАВЫЯ АГАРОДНІКІ

Хто ўмела, па-прафесіянальнаму займаецца агародніцтвам у Арлянскай гміне? На гэтае пытанне ў гмінным упраўленні паступіць такі адказ: Люба і Іван Борбічы з Крывой.

Пабыць пры іх сялібе, пабачыць іх умела зробленыя цяплiцы з батарэйным абаграваннем проста карысна і павучальна. Борбічы з такой ахвярнасцю і агратэхнічнай дакладнасцю працуюць пры вырошчванні ранняй агародніны, што проста дзіву даешся, як селянін змог здабыць такія прафесіянальныя ўменні.

Але тут патрэбная праца, нястомная, бесперапынная праца пры доглядзе і раслін і цяплічных абсталяванняў, якіх тут некалькі тысяч квадратных метраў.

У Борбічаў можна і варта не аднаму селяніну павучыцца, як трэба належна вырошчваць раннюю агародніну. Асартымент іх прадукцыі складаецца з ранніх пладоў салаты, зялёнай цыбулі, з ранняй цвятной капусты (каляфёры), з гуркоў і памідораў, а пасля капусты і морквы ды іншай маладой гароднiны.

Пры працах вялікую дапамогу аказваюць бацькі Івана — Уладзімір і Вольга Борбічы. Калі кудысьці выедуць маладыя, ёсць апека над дзецьмі і няма пагрозы, што ў цяпліцах штонебудзь папсуецца: яны ўсё дагледзяць. Дзякуючы нялёгкай працы, Борбічы жывуць заможна, маюць усяго пад дастаткам, маюць таксама легкавую машыну. І толькі ёсць адна бяда: Іван Борбіч пры крайзэзе скалечыў вока. Прайшоў ён ужо дзве апэрацыі. **(мх)**

МУЗЕЙНЫ ФОНД... ПАПАЎНЯЕЦЦА ЭКСПАНАТАМІ

Набліжаецца заканчэнне пабудовы першай часткі музея. Прадбачваецца, што ў адрамантаваным будынку (па былой мазаікарні) яшчэ ў гэтым годзе будуць змешчаны сабраныя ўжо экспанаты. Пакуль што экспанаты захоўваюцца ў зборных пунктах (аб якіх часта інфармуе „Ніва") і на складзе пры вуліцы Варынскага ў Гайнаўцы. Там жа знаходзяцца экспанаты, перададзеныя ніжэй пералічанымі асобамі (побач падаецца лік ахвяраваных Музею экспанатаў):

1. **Яўген Лешчук з Ялоўкі — 10**
2. **Станіслаў Салавей з Ялоўкі — 1**
3. **Мікалай Еўдасюк з Гурнага — 13**
4. **Сяргей Харкевіч з Гайнаўкі — 14**
5. **Пятро Грыгарук з Трасцянкі — 1**
6. **Янка Кушчук з Гайнаўкі — 1**
7. **Уладзімір Вапа з Турка — 2**
8. **Андрэй Гаўрылюк з Відава — 22**
9. **Сідар Сідарук з Гайнаўкі — 2**
10. **Валянціна Генюш з Беластока — 2**

Грамадскі камітэт пабудовы Музея выказвае сардэчную падзяку ахвяравальнікам і звяртаецца да ўсіх грамадзян з заклікам дапамагаць у далейшым у арганізаванні музея, які павінен стаць навукова-культурным беларускім цэнтрам у Польшчы. Гэта будзе магчымым, калі ўсе дружна будзем ажыццяўляць лозунг: **усе будуем і ствараем наш музей!**

Я. Т.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Tel. 28-89.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Інтэрв'ю з Нілам Гілевічам ● Мост больш трывалы між... беларусамі ● Чаму Віцебск не хоча Шагала? ● Сустрэча Барскага з Атлантыкай ● Літаратурная старонка з дэбютам ● І змучаны, і сон не бярэ ● Бліны з маслам ● Спадабалася Галі ў бальніцы ● Начны дух у прыбіральні ● Варыяцыі Шаховіча... на беларускую тэму ● Аб новым у Белавежы ● Царква ў Рыбалах ● Замалёўкі з былога ● Сэрцайка: ці варта жыць з малодшым ● „Зорка" ● Астрон ● Кухня ● Гумар ● Песня „Прысвячэнне гораду".

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesol..wskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. ..-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.
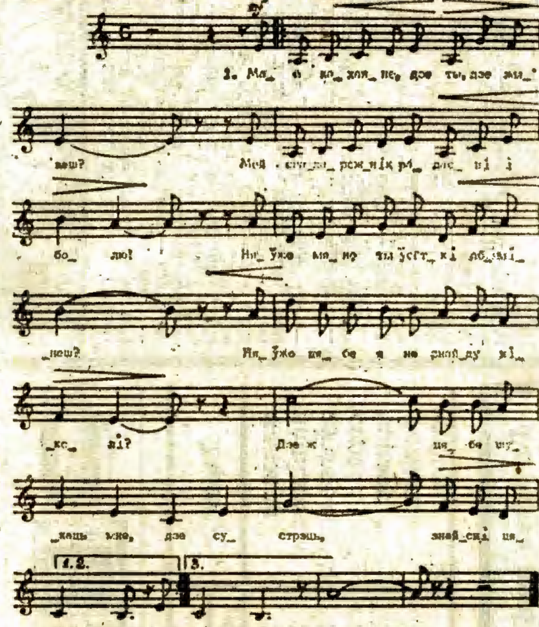
WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli,
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-950 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego, oraz cały rok następny:
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 1650/88 r. Nakład 3.300 egz. E-3.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

МАЕ КАХАННЕ, ДЗЕ ТЫ?

Словы А. Ставера
Музыка І. Лучанка

Маё каханне, дзе ты, дзе жывеш!
Мой спадарожнік радасці і болю!
Няўжо мяне ты ўсё-такі абмінеш?
Няўжо цябе я не знайду ніколі?
Дзе ж цябе шукаць мне,
Дзе сустрэць, знайсці цябе мне!
Не трэба мне шматструннай
славы, не!
Не трэба мне пахвал лісліваых
хоры!
Жыла-была б ты толькі ля мяне, —
Я мог бы зрушыць, як гавораць,
горы.
Дзе ж цябе шукаць мне,
Дзе сустрэць, знайсці цябе мне!
Цябе няма... У буру-бездарож
Іду адзін я па зямных абшарах...
І ў горкі час я долі ўдзячны ўсё ж,
Што ты жывеш хоць у прыгожых
марах...
Дзе ж цябе шукаць мне,
Дзе сустрэць, знайсці цябе мне!

НІЎКА

— А мой жа ўсё жыццё спіну гнуў перад начальствам, цяпер распраміцца не можа.

НЯМА МЕСЦА

— Чаму на вашым малацэ, дзядзька, ніколі няма смятаны?

— Бо заўсёды наліваю так поўныя банкі, што на смятану няма месца.

ЗАМЯНІЛІСЯ

Адзін купец паехаў у дарогу. Жонка папрасіла да сябе найлепшага яго сябра. У пэўным моманце звоніць тэлефон. Прыняўшы тэлефон, гаспадыня вяртаецца і кажа:

— Муж нечакана вярнуўся з падарожжа. Сябра ўсхапіўся ўцякаць, але яна кажа:

— Не хвалюйся! Сёння муж не прыдзе начаваць дахаты. Званіў, што знаходзіцца ў цябе і гуляе з табой у шахматы.

НЕ ЗРАЧЭМСЯ НІКОЛІ!

Дзеўкі і маладзіцы сабраліся і лен труць у кампаніі. Кастрыца скача на ўсе бакі і гаворка цікавая плыве, а Янка прышоў і байкі пляце.

— Ох, цяпер тэхніка пайшла. Калісьці людзі пехатой хадзілі, а цяпер аўтобусам, цягніком і таксоўкамі ездзяць, а нават самалётам лётаюць. Калісь сошкаю аралі — цяпер трактарам аруць, нават машынаю куранят выседжваюць, а хутка такую машыну прыдумаюць, што і людзей рабіць будуць.

Тут то дзеўкі як паднялі гвалт, як пачалі крычаць: — Няхай нас б'юць, няхай нас рэжуць на кавалкі, але старога спосабу мы не зрачэмся ніколі.

Есць за вала — робіць за камара.

*

У няўмекі — рукі калекі.

З народнага

МУСІЦЬ БЫЦЬ РАЎНАВАГА

Ішоў Бог з чалавекам і размаўлялі аб лёсе роду людскога. Напаткалі пры сялібе прыгожую дзяўчыну, ды такую прыгожую, што глядзець не наглядзецца.

— Каму ж такая кветка пападзе? Кажуць, што і характар у яе такі самы прыгожы. Каго ж яна выбярэ сабе за мужа? — запытаў чалавек у Бога.

— А вось той, — паказаў Бог пальцам, — глядзі той, што топчацца пры карчме. Ён будзе яе мужам, — адказаў Бог.

— Госпадзі! — ускрыкнуў чалавек, — дык гэта ж брыдота, гуляка, бязрадны і біздарны!

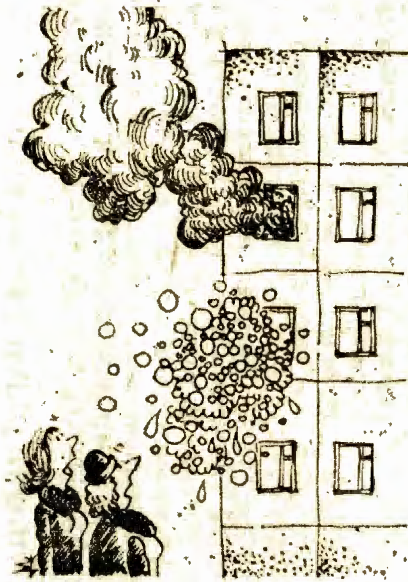
— У прыродзе мусіць быць раўнавага, — павучальна сказаў Бог. — З іншаю жанчынаю ён прападзе.

(Запісаў М. Х.)

— Ты так баішся першага пацалунку?

— Не — вынікаў.

— Мой варыць абед...

— А мой мые бялізну...

ДОБРАЯ РЭПУТАЦЫЯ

— Як вас называюць?

— Як хто хоча: жонка — распусьнікам, бацька — гультаём, суседзі — злодзеем, толькі адзін адвакат хваліць.

У СУСЕДА

— Ну, Максім, бачу, ты пачаў жыць на шырокую ногу, калі купіў радыё.

— Якое там радыё, цешча прыехала і парадкі наводзіць. Ужо другі дзень дыхнуць не дае.

ВЫТЛУМАЧЫЎ

— Чаму наеўшыся селядцоў гэтак піць хочацца?

— Бач, селядзец — марская жывёліна, ён і ў жывадзе не можа абысціся без вады.

КАЛІ ПАЖЭНІМСЯ

Яна: — Калі пажэнімся, буду я дзяліць з табою ўсе твае турботы, клопаты, няшчасці...

Ён: — Даражэнькая, я не маю аніякіх турбот!

Яна: — Я ж гавару, як мы пажэнімся.

САРОМЛЮСЯ

— Грамадзянка, здыміце вопратку, бо мушу вас агледзіць.

— Калі я вельмі саромлюся паказацца ў кашулі, — кажа жанчына.

— То здыміце і кашулю.

ЗЛОДЗЕЙ

Ходзіць злодзей па рынку ў Беластоку, падпіраючыся белай палкай, разглядаецца, шукае ахвяраў і знаходзіць.

Убачыў жанчыну, акружаную пакупнікамі і спекулянтамі, неабазнаную дакладна з цэнамі. Падышоў да яе, узяў у рукі сталовы набор, запытаў пра цану, а пасля паклаў гэты тавар і адначасова хуценька і незаўважальна кінуў другі сталовы набор сабе ў торбачку. Хвілінку пастаяў і адышоў. Жанчына не заўважыла, што ён ужо яе абакраў. Але заўважылі людзі і запыталі яе, ці ён плаціў за тавар.

— Не, не плаціў!

Усхваляваная жанчына, але не магла кінуць разложаны тавар і бегчы за ім. Злодзей, аднак, вярнуўся праз некалькі хвілін, ужо з пустымі рукамі, і зноў планаваў штосьці-небудзь украсці. І зноў бярэ ў рукі тавар і пытае пра цану, а жанчына хватае яго за кляпы і настойліва крычыць: „Аддай набор альбо грошы!" Злодзея такая неспадзеўка ашарашыла. Але ён не аддае грошай, а пачынае страшыць савецкую жанчыну, што ён яе правучыць за гандаль. Ён яе страшыць, а яна яго трымае і крычыць, каб міліцыю пазвалі. І тады злодзей стаў прасіцца: „Пусці, я табе грошы магу ахвяраваць, толькі пусці!" Але яна не пусціла і ён не змог выкруціцца. Прыйшла міліцыя, пасадзіла злодзея ў каталашку, а назаўтра яго судзілі.

(мх)

*

Заўсёды суседкі
Сварацца за дзеткі.